

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти
та управління закладом освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ФОРМУВАННЯ ЛЮБОВІ ДО РІДНОГО КРАЮ У МОЛОДШИХ
КЛАСАХ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

БОЧІ БОГЛАРКО-КОТОЛІН ЛЮДВИКІВНА

Студент(ка) IV-го курсу

Освітня програма: Початкова освіта

Спеціальність: 013 Початкова освіта

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202_

Науковий керівник:

Гуттерер Єва Войтехівна

(старший викладач)

Завідувач кафедри _____:

Біда Олена Анатоліївна

(доктор пед. наук, професор)

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 2024 року

Протокол № _____ / 2024

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

**Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти
та управління закладом освіти**

**Кваліфікаційна робота
ФОРМУВАННЯ ЛЮБОВІ ДО РІДНОГО КРАЮ У МОЛОДШИХ
КЛАСАХ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студент(ка) IV-го курсу
Бочі Богларко-Котолін Людвиківна

Освітня програма: Початкова освіта
Спеціальність: 013 Початкова освіта

Науковий керівник: **Гуттерер Єва Войтехівна**
(старший викладач)

Рецензент: **Депчинська Іветта Аттілівна**
(кандидат педагогічних наук, доцент)

Берегове
2024

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

**Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia,
Oktatási Intézményvezetés Tanszék**

**A SZÜLŐFÖLD IRÁNTI SZERETET FORMÁLÁSA ALSÓ
OSZTÁLYOKBAN SZÉPIRODALMI MŰVEKKEL**

Szakdolgozat

Készítette: Bacsi Boglárka-Katalin

IV. évfolyamos Tanító

szakos hallgató

Témavezető: Hutterer Éva

(főiskolai adjunktus)

Recenzens: Depcsinszka Ivett

(pedagógiai tudományok kandidátusa, docens)

ЗМІСТ

Вступ.....	6
I. Рідний край, як тема в навчальних програмах України та Угорщини.....	8
1.1. Національний базовий навчальний план Угорщини.....	8
1.2. Державний стандарт початкової освіти.....	11
II. Формування національної ідентичності із засобами художньої літератури.....	15
2.1. Визначення національної ідентичності	15
2.1.1. Роль літератури у формуванні ідентичності	16
2.2. Формування любові до рідного краю та ідентичності із засобами художньої літератури в молодших класах	17
2.2.1. Жанри художньої літератури в початкових класах у вихованні рідної мови ...	17
2.2.2. Опрацювання художніх текстів у молодших класах.....	19
2.2.3. Аналіз ліричного твору	20
2.2.4.Опрацювання епічних творів	23
III. Використання засобів ІКТ у навчанні художніх текстів у молодших класах	24
3.1. Використання засобів ІКТ на уроках читання для формування любові до рідного краю.....	24
Резюме	43
Список використаної літератури.....	44
Додаток.....	48

TARTALOM

Bevezetés	6
I. A szülőföld mint témakör megjelenése az ukrainai és magyarországi tantervben	8
1.1. A magyarországi Nemzeti alaptanterv	8
1.2. Az elemi iskola állami szabványa Ukrajnában.....	11
II. A nemzeti identitás formálása a szépirodalom eszközeivel.....	15
2.1. A nemzeti identitás meghatározása	15
2.1.1. Az irodalom szerepe az identitás kialakulásában	16
2.2. A szülőföld iránti szeretet és az identitás formálása a szépirodalom eszközeivel alsó osztályokban	17
2.2.1. Szépirodalmi műfajok az alsó tagozatos anyanyelvi nevelésben	17
2.2.2. Szépirodalmi szövegek feldolgozása alsó tagozaton.....	19
2.2.3. Lírai mű elemzése.....	20
2.2.4. Epikai művek feldolgozása.....	23
III. IKT eszközök felhasználása a szépirodalmi szövegek tanítása során az alsó osztályokban	24
3.1. IKT eszközök felhasználása Olvasás órákon a szülőföld iránti szeretet formálására ..	24
Összefoglalás	42
Rezümé	43
Hivatkozott irodalom.....	44
Melléklet.....	48

BEVEZETÉS

Szülőföld – „Nem tudom, másnak a szülőföld mit jelent, nekem múltam, jelenem, jövőm és az életem” – írja B. Faragó Aranka *Szülőföldem* c. versében (poet.hu). A személyiségfejlődés, identitás szempontjából meghatározó a hely, ahol születünk, élünk. A szülőföld iránti kötődés a családban alakul, de az iskola is sokat tehet ennek formálása érdekében. Pedagógusként fontosnak tartom, hogy a tanulók már az alsó osztályokban megismerjék szülőföldjük sokszínűségét és megszeressék azt a helyet, ahol születtek, növekednek, s meghatározónak érezzék annak szerepét az életükben, hisz minden ember életében van egy hely, ahol otthon érzi magát. Ez a szülőföldje, melyet ismernie, szeretnie, tisztelnie kell.

E célból választottam szakdolgozatom témájaként annak vizsgálatát, hogyan formálható a szülőföld iránti szeretet alsó osztályokban a szépirodalmi művekkel. Ennek érdekében dokumentumok elemzésével azt vizsgáltam meg, hogy milyen e témakör oktatásának az állami szabályozása Ukrajnában és Magyarországon. Összehasonlítottam a két ország kerettanterveit, áttekintem a Nemzeti alaptantervet¹, a tantárgyi kerettanterveket, valamint az Elemi iskola állami szabványát² avégett, hogy milyen formában nyilvánul meg a szülőföld iránti szeretetre való nevelés, milyen kompetenciaterületek, mely tantárgyak fektetnek erre hangsúlyt.

A második részben a szülőföld fogalmát járrom körül, milyen szerepe van az ember életében, milyen szerepe van az identitás alakulásában, a szakirodalom és egyes írók milyen gondolatokat fogalmaznak meg erről, milyen szerepet tölt be az ember életében. A valamihez, valakihez való tartozásnak jelentős szerepe van az ember életében már kisgyermekkorban is. Ezt foglalja magába az identitás, mely egész életünk során formálódik gyerekkortól kezdve. Ebben a fejezetben mutatom be a szépirodalom és a nemzeti identitás kapcsolatát, a nemzeti identitás formálását a szépirodalom eszközeivel.

A harmadik fejezet tartalmazza azt a részt, ahol kitérek az IKT eszközök elemi oktatásban való használatára. Ezeknek az eszközöknek a segítségével érdekesebbé tehetjük

¹ A Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról, Magyar Közlöny, 2020. január 31.

² Постанова Кабінету Міністрів України 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688)/Ukrajna Miniszteri Kabinetje által 2018. február 21-én jóváhagyott Elemi iskola állami szabványának módosításáról szóló rendelet, 2019. július 24.

a diákok számára a tanulás folyamatát. A fejezetben azokat az általam kidolgozott feladatokat, játékokat mutatom be, melyekkel érdekesebbé, változatosabbá tehető a Szülőföld témakör tanítása az elemi iskolában.

A téma feldolgozásához az első fejezetben dokumentumokat elemeztem, a magyarországi Nemzeti alaptantervet, valamint az ukrainai Elemi iskola állami szabványát.

A második fejezet kifejtésében jelentős támpontot adott Alabán Ferenc *A kulturális identitás metamorfózisai* c. könyve, Görömbei András *Az irodalom szerepe a magyar nemzeti tudat alakításában* c. írása a Fórum Társadalomtudományi Szemle folyóiratban, Kovács Ildikó Katalin és Kovács Katalin által megjelent *A nemzeti identitás alakulása a székely kisiskolás gyerekeknél* c. kutatás a Gyermeknevelés – online tudományos folyóiratban, valamint az *Anyanyelvi tantárgypedagógia* c. könyv Nagy J. József szerkesztésében. Az említett szakirodalmi források feldolgozását többek között Hires-László Kornélia munkájával egészítettem ki.

A harmadik fejezetben az IKT eszközök oktatásban betöltött szerepére kerül a hangsúly. Jelentősebb irodalmi forrásként kiemelném Biró Piroska *Az infokommunikációs technológia hatásának elemzése az oktatásban* c. egyetemi doktori értekezését, valamint a foglalkozástervek alapját a Lator–Perduk Ilona és Perduk János által összeállított 4. osztályos olvasókönyvek adták.

I. A SZÜLŐFÖLD MINT TÉMAKÖR MEGJELÉSE A MAGYARORSZÁGI ÉS UKRAJNAI TANTERVBEN

1.1. A magyarországi Nemzeti alaptanterv

A Nemzeti alaptanterv szerint a nemzet, a szülőföld iránti szeretet formálása felső osztályokban konkrét tantárgy, a Hon- és népismeret keretében valósul meg, melynek célja:

- fedezze fel a tanuló a közösségi tradíciót, mely nemzedékeken ível át, összekapcsolja a múltat, a jelent és jövőt;
- a szülőföld iránti tisztelet megalapozása;
- a szülőföldhöz való kötődés megerősítése;
- a szülőföld értékeinek, hagyományainak felfedezése, megismerése;
- a tanuló nemzeti identitásának kialakítása, a nemzeti értékek megismerése és megbecsülése;
- a hagyományos értékrend átadása (Nat, 2020).

A fentiekben megfogalmazott fejlesztési célok, illetve ezek megalapozása alsó osztályokban nem jelenik meg külön tantárgy keretében, az alsó tagozaton ezek különböző tantárgyak keretében jelennek meg. A Nemzeti alaptanterv a következő tantárgyakat különbözteti meg az alsó tagozaton: magyar nyelv és irodalom, matematika, etika, környezetismeret, idegen nyelv, ének-zene, vizuális kultúra, technika és tervezés, testnevelés. Így e tantárgyak tanítása során cél „a szűkebb és tágabb szülőföld”, a néphagyományok megismerése, felfedezése (Nat, 2020).

A hon- és népismeret tantárgyat alapozzák meg alsó osztályokban, melynek alapját képezi az 1-4. osztályban szerzett ismeret a népköltészetéről, népzenéről, néptáncról és népművészetéről. A felsorolt ismereteket a tanulók a következő tantárgyak által sajátítják el: magyar nyelv és irodalom, vizuális kultúra, ének-zene és testnevelés (Baksa, 2020). A felsorolt tantárgyak mindegyikében – valamint azt kiegészítve a technika és tervezés, illetve etika tantárgyakkal – valamilyen formában megjelenik a szülőföld iránti szeretet, a nemzeti értékek iránti tiszteletre való nevelés (Kerettanterv, Technika és tervezés, 2020).

A magyar nyelv és irodalom tantárgy keretein belül azon szövegek által, melyek a kulturális emlékezethez és nemzeti hagyományhoz kapcsolódnak megalapozódik a tanulók nemzeti identitástudata, megismerik a nemzeti értékeket (Nat, 2020).

A magyarországi alsó tagozatos osztályok számára előírt Nemzeti alaptanterv Magyar nyelv és irodalom Kerettanterve szerint a nyelv és a kultúra – többek között az irodalom –

megteremti, formálja és őrzi a nemzeti identitást. Az alsó tagozatos osztályok Magyar nyelv és irodalom tantárgy Kerettantervében már megjelennek a történelmi szövegek. Ezeknek célja a nemzeti identitás formálása, a szülőföld iránti szeretetre való nevelés.

A következő témakörök jelennek meg az 1-2. évfolyam Beszéd és olvasás tantárgy keretein belül:

- Beszéd és kommunikáció
- Betűtanítás kezdete. Olvasási készséget megalapozó részképességek fejlesztése
- Betűtanítás. Olvasási készséget megalapozó részképességek fejlesztése
- Népmesék, műmesék
- Versek, népköltészeti alkotások
- Helyem a közösségben – család, iskola
- Évszakok, ünnepkörök, hagyományok
- Állatok, növények, emberek.

A tantárgy keretében megjelenő témakörök irodalmi alkotásainak feldolgozása során a tanuló részt vesz azok olvasásában, történeteket, meséket, rövidebb epikai alkotásokat, nép- és műköltészeti műveket, verseket ismer meg a magyar és más – rokon kultúrájú nemzetek irodalmából; részt vesz a magyar népdalok, népi mondókák, valamint a kortárs és klasszikus magyar gyerekverseket feldolgozó tevékenységben; megéli a kisebb közösséghez való tartozás élményét; az ünnepekhez, hagyományokhoz, jeles napokhoz kapcsolódó szokásokat, dalokat, népi gyermekjátékokat, szövegeket ismer meg; a nemzeti ünnepeken elhangzó költeményekből részleteket ismer, azonosítja és megnevezi azok szerzőjét; lakóhelye kulturális és irodalmi értékeiről szerez tapasztalatot³.

A felsorolt témakörök mindegyikében jelen van az érzelmi nevelés a fejlesztési feladatok és ismeretek között. Ezen kívül megjelenik a magyar hagyományok tisztelete, a nemzeti és családi ünnepek és azok során elhangzó jellegzetes költemények ismerete. Az adott témakörök közül legnagyobb mértékben a Versek, népköltészeti alkotások, Népmesék, műmesék, Évszakok, ünnepkörök, hagyományok megnevezésű részekben jelenik meg a hazaszeretet formálása⁴.

³ Kerettanterv az általános iskola 1–4. évfolyama számára, Magyar nyelv és irodalom 1–4. évfolyam, Oktatási Hivatal, 2020

⁴ Kerettanterv az általános iskola 1–4. évfolyama számára, Magyar nyelv és irodalom 1–4. évfolyam, Oktatási Hivatal, 2020

A 3-4. évfolyam történelmi témájú szövegek ismertetése során nem az évszámokon, történelmi ismereteken van a hangsúly, hanem a hazaszeretetre való nevelés, a nemzeti identitás formálása a cél.

Az Olvasás, szövegértés megnevezésű tantárgy a következő témaköröket tartalmazza:

- Beszéd és kommunikáció
- Mesék, történetek
- Mondák, regék
- Versek, népköltészeti alkotások
- Helyem a világban – népköltészeti alkotások, kulturális értékek megismerése, tisztelete
- Ünnepekörök, hagyományok, mesterségek – irodalmi és kulturális értékek megismerése; fogalmak: hazaszeretet, magyarságtudat, népi hagyományok
- Állatok, növények, tájak, találmányok
- Olvassunk együtt! Közös olvasmányok

A felsorolt témakörök közül a Mondák, regék, Versek, népköltészeti alkotások, Helyem a világban, Ünnepekörök, hagyományok, mesterségek részek egyes olvasmányival formálható a tanulók szülőföld iránti szeretete, identitása. Az adott részekben megfogalmazódik, hogy a témakör tanulásának várható eredménye a tanuló nemzeti identitástudatának fejlődése, történelmi szemléletének formálása, s nem utolsó sorban nyitott lesz a magyarság értékeinek megismerésére⁵.

Az etika mint tantárgy alapvető céljaihoz tartozik az együttműködés megteremtése, de magába foglalja azon erkölcsi elvek megismerését, melyek a kulturális hagyományokba gyökereznek. Olyan képességeket fejleszt, melyek tudatosabbá és sikeresebbé tehetik a tanulók életvezetését, a társadalomban aktív cselekvésre készíteti őket s nem utolsó sorban erősíti az identitást. Az 1-2. évfolyamon megismerkednek a keresztény kultúra szokásrendszerével és világképével, mely meghatározza a magyar társadalom kulturális életét. Ez magába foglalja a hagyományok és egyházi ünnepekörök közös feldolgozását, mely során a tanulóknak lehetőségük van személyes véleményük megfogalmazására, illetve megélhetik a közösséghez tartozás élményét.

A 3-4. évfolyamon a tantárgy célja a már korábban megszerzett ismeretek elmélyítése, az erkölcsi értékrend alapozása és megerősítése. A hithez kapcsolódó értékrend kerül

⁵ Kerettanterv az általános iskola 1–4. évfolyama számára, Magyar nyelv és irodalom 1–4. évfolyam, Oktatási Hivatal, 2020

előtérbe, annak a megismerése és megértése. A tantárgy magába foglalja az állami, nemzeti és egyházi ünnepek ismeretét, a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, a tanulók lakóhelyéhez kapcsolódó természeti és kulturális értékek megismerését, a nemzet történelmi emlékeinek ismeretét, megalapozza a szülőföld tiszteletét, segít a nemzetiségi identitás kialakulásában⁶.

A vizuális kultúra tantárgy fő célja többek között a tanulók megismertetése a magyarság jelentős képzőművészeti és építészeti alkotásaival, a nemzeti, hagyományos díszítőművészettel. Jelentős szerepe van a tanulók érzelmi fejlesztésében, melynek célja a szülőföld értékeihez való kötődés, valamint az, hogy büszkék legyenek a magyar kultúrára. A keretében megvalósuló foglalkozások célja többek között a magyar kultúrához és a tanulók szülőföldjük értékeihez való kötődésének kialakítása. Fontos, hogy a tantárgy tanulása során a tanulók előtt megjelenő képanyagok részét képezzék magyar kultúrájuk és műveltségük kialakításában, meg kell ismerkedniük a magyar nemzeti jelképekkel, a népi ünnepek kellékeivel.

Az ének-zene tantárgy kiemelkedően fontos a tanuló személyiségfejlődésében, illetve identitásának kialakításában. Az ének – zene kerettanterv szerint akkor lesz eredményes a zenei nevelés, ha a tanuló a zenei anyanyelve által képes kötődni nemzetéhez, hazájához mind értelmileg, mind érzelmileg. A tantárgy témakörei nem alkotnak zárt egységeket, átfedik egymást. Kiemelt cél a zenei anyanyelv megismerése, az éneklés megszerettetése, mely megalapozza a tanulók nemzeti identitását. A zenei nevelés által a tanulóban értelmi és érzelmi kötődés alakul ki hazája és nemzete iránt.

A technika és tervezés tantárgy magába foglalja az alkotói tevékenységen kívül az ünnepek, hagyományok, jeles napok ismeretét. A fejlesztési feladatok tartalmazzák többek között a kulturális tudatosság, az önkifejezés támogatását, a magyarságtudat erősítését, a különböző kultúrák elfogadását, az ünnepi szokások, néphagyományok, közös értékek megőrzését, a nemzeti értékek és hősök iránti tisztelet erősítését⁷.

1.2. Az elemi iskola állami szabványa Ukrajnában

Az alsó tagozatos oktatás céljainak megvalósítása különböző értékirányelveken alapul. Ezek egyike a szülőföld és az ukrán kultúra iránti szeretet, az aktív állampolgári pozíció kialakítása, valamint az ukrán államhoz való tiszteletteljes hozzáállás elősegítése. Az

⁶ Kerettanterv az általános iskola 1–4. évfolyama számára, Etika 1–4. évfolyam, Oktatási Hivatal, 2021

⁷ Kerettanterv az általános iskola 1–4. évfolyama számára, Technika és tervezés 1–4. évfolyam, Oktatási Hivatal, 2020

állampolgári és történelmi nevelési terület célja többek között az állampolgári kompetenciák formálása (Az elemi iskola állami szabványa, 2019).

Az elemi iskola állami szabványa két ciklust határoz meg a gyerekek fizikai, pszichológiai és szellemi fejlettsége alapján. Az adaptációs szakasz az elemi oktatás 1-2. osztályát foglalja magába. A második ciklushoz a 3-4. osztály tartozik⁸ (Az elemi iskola állami szabványa, 2019).

Az 1-2. osztályokban a magyar nyelv tanításának célja a tanuló képességeinek fejlesztése különböző nyelvi tevékenységekkel, a kommunikációs, olvasási és kulcskompetenciák formálása; a magyar nyelven való kommunikáció képességének fejlesztése a szellemi, kulturális és nemzeti önkifejezés, valamint a személyes, társadalmi és kulturális életben való használat érdekében; a kulturális örökséggel szemben való tiszteletteljes magatartás végett. A fejlesztési feladatok többek között magukba foglalják: a tanulók magyar nyelv iránti pozitív érzelmi és értékrendbeli hozzáállásának fejlesztését, a tanulók beszédének, gondolkodásának, képzelőerejének, irodalmi és értelmi képességeinek fejlesztését, a tanulók egyéni önkifejezésének és interakciójának elősegítését a kommunikációs készségek fejlesztése által⁹.

A 3-4. osztályokban a már meglévő alapokat fejlesztik tovább. A helyesírás tanításának célja az írástechnika differenciált kialakítása, a rendezettség megjelenítése, írásos önkifejező eszközzé való fejlesztése. Az olvasott szövegek sokoldalú feldolgozása elősegíti a tanulók kritikus, elemző gondolkodását. Lehetőséget ad az irodalmi kifejezésformák felfedezésére, az olvasás megszerettetésére, a magyar kultúra és hagyományok megismerésére¹⁰

Célja és feladata szerint a következő öt tematikai egységre osztható a magyar nyelv tanulása az alsó tagozatos osztályokban: Szóbeli kommunikáció, Olvasunk, Kommunikálunk írásban, Felfedezzük a médiát, Felfedezzük a nyelvtani jelenségeket.

1. Szóbeli kommunikáció. A hallás utáni szövegértéshez az óra témájának megfelelő szöveget vagy hanganyagot kell választani, mely lehet szépirodalmi, tudományos vagy a tanár általi összefüggő megnyilvánulás Ukrajnáról, Magyarországról, az ország természetéről, kiemelkedő emberekről, beleértve az írókat, zenészeket, művészeket,

⁹ Навчальна програма з угорської мови та читання (складник типової освітньої програми) для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти, Міністерство освіти і науки 2022b

¹⁰ Навчальна програма з угорської мови та читання (складник типової освітньої програми) для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання, Міністерство освіти і науки 2022c

önkénteseket; a magyar, illetve ukrán nyelv iránti tiszteletteljes hozzáállásról, nyelvi érdekességekről; használhatóak kulturális tartalmú szövegek az Ukrajnában élő népek szokásairól, hagyományairól.

2. Olvasás. Az olvasás, mint tantárgy olyan alkotásokat kell tartalmazzon, mely felkelti a tanulók olvasás iránti érdeklődését, hozzájárul az állampolgári érzések formálásához, megtanítja a gyerekeket a harmónia felismerésére a természetben, művészetben, az emberek életében. A fiatal olvasóknak a népköltészeti alkotásokat ajánlják különböző témakörökben, többek között hősi és hazafias olvasmányokat, Ukrajna és a világ múltjáról, jelenéről, a magyar és ukrán nép szokásairól és hagyományairól szóló alkotásokat.

3. Kommunikálunk írásban. Magába foglalja a tanuló írásban történő önkifejezését, érzéseinek, gondolatainak megfogalmazását.

4. Felfedezzük a médiát. Magába foglalja a tanulók képességeinek kialakítását a médiaszövegekben található információk elemzésére, értelmezésére és értékelésére.

5. Felfedezzük a nyelvi jelenségeket. Cél a magyar nyelv, alapvető nyelvi ismeretek, helyesírási szabályok elsajátítása annak érdekében, hogy a tanulók az élet minden területén képesek legyenek alkalmazni¹¹

A Ségán féle oktatási terv szerint az alsó tagozat 1-4. osztályában az olvasás óra keretében a tanulóknak különböző tematikájú szépirodalmi szövegekkel kell megismerkedniük. A gyermekolvasmányok témái között szerepel a kaland, fantázia, barátság, család témájú olvasmányok. Emellett megjelenik a hazaszeretet, a szülőföld, Ukrajna iránti szeretetről szóló művek iránti javaslat. A Felfedezem a világot tantárgy részben magába foglalja a természettudományos oktatási területet, melynek fő feladata többek között a tanulók szülőföldjük, Ukrajna természete iránti szeretet- és tiszteletteljes hozzáállásának formálása. A Felfedezem a világot nevű tantárgyon belül megkülönböztetett polgári és történelmi oktatási ágazat alapvető ismeretet ad Ukrajna nemzeti szimbólumairól, az államról, a népről, Ukrajna történelmének kulcsfontosságú eseményeiről. Ezen belül a tanulóknak ismert, neves hősek életén keresztül tudatosulhat a hazaszeretet és az aktív állampolgárság, torna – népi játékok¹².

¹¹ Навчальна програма з угорської мови та читання (складник типової освітньої програми) для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти, Міністерство освіти і науки, 2022b, Навчальна програма з угорської мови та читання (складник типової освітньої програми) для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання, Міністерство освіти і науки, 2022c

¹² Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б., Міністерство освіти і науки, 2022a

Az állampolgári és történelmi nevelési terület tartalmazza a tanuló identitásának formálását, ismeretek elsajátítását a család, helyi közösség, a szülőföld, valamint az emberiség múltjáról és jelenéről életkorának megfelelően; a felelősségteljes magatartás kialakítását, a családhoz, iskolai vagy helyi közösséghez, az ukrán néphez való tartozás tudatosítását. A tanuló identitásának és állampolgári kompetenciájának formálására a következő témaköröket javasolja: Ember vagyok, Emberek között vagyok, Az én kulturális örökségem, Iskolám és a helyi közösségek, Ukrajna állampolgárai vagyunk, európaiak vagyunk. Ezek közül Az én kulturális örökségem c. témakör lehetővé teszi a tanulók számára, hogy felfedezzék gyökereiket mind a nemzeti, mind az etnikai származásuk szerint őshonos kultúrában, valamint az európai civilizációhoz való tartozásukat. Lehetőséget kapnak arra, hogy felfedezzék a helyi látnivalókat, megismerjék családjuk, anyanyelvük és nemzetük múltját és hagyományait. E témakör ezáltal hozzájárul az emberiség kulturális örökségének, annak jelentőségének, sokszínűségének megismeréséhez. Az Ukrajna állampolgárai vagyunk, európaiak vagyunk c. témakör alapvető ismeretekben részesíti a tanulókat Ukrajna nemzeti szimbólumairól, az államról, a népről, politikáról, valamint Ukrajna kulcsfontosságú történelmi eseményeiről; tudatosítja a tanulóknak az aktív állampolgárság, a hazaszeretet értékeit a neves történelmi személyiségek, nemzeti hősök példája által. Az állampolgári és történelmi nevelési terület megjelenik a Felfedezem a világot, illetve a Dizájn és technológia tantárgyakban¹³.

A művészeti nevelési terület célja a kreatív önkifejezés, a nemzeti és világművészeti örökségek tiszteletére való nevelés. Magába foglalja a zenei művészet (ének) és a képzőművészet (rajz) tantárgyakat. Mind a művészeti, mind a technológiai oktatási terület tartalmazza a kulturális értékek formálását művészeti tevékenységek által, illetve utóbbinak célja többek között a tanulók hozzáállásának formálása a díszítő- és iparművészethez, az ukrán nép kulturális örökségéhez¹⁴.

¹³ Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б., Міністерство освіти і науки, 2022а

¹⁴ Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б., Міністерство освіти і науки, 2022а

II. A NEMZETI IDENTITÁS FORMÁLÁSA A SZÉPIRODALOM ESZKÖZEIVEL

2.1. A nemzeti identitás meghatározása

Több tényező együttes hatásának az eredménye a nemzettudat kialakulása, mely a szocializációs folyamat során formálódik. Ez már kisgyermekkorban elkezdődik, amikor a nyelvet elsajátítja a gyermek a családon, kisebb csoportokon belül és kiteljesül az olyan intézményesült szocializációs színterekben, mint az iskola (Hires – László, 2010).

Az embernek, mint társas lénynek, létszükséglete, hogy valahova tartozzon. A társadalmi identitásának részét képezi a nemzeti hovatartozás, mely által az egyén képes önmagát az emberek nagy csoportjai között elhelyezni (Kovács – Kovács, 2017, Hires–László, 2010). Ez biztonságérzetet adhat, kiváltképpen egy nemzethez való tartozás. Az erős nemzeti identitással rendelkező emberek magabiztosabbak, tudják merre vezetnek céljaik (Kovács – Kovács, 2017).

Az identitás, mint fogalom nem magyar eredetű szó. A latin nyelvből vette át a magyar nyelv. A szó jelentése önazonosság vagy azonosságtudat. Az identitás magába foglalja a hasonlóságot (vagy azonosságot) és a különbözőséget (megkülönböztetettséget). Ezek együttesen dinamikát adnak (Hires – László, 2010, Alabán, 2016). A nemzet mint kategória a társadalom tagjait kapocsként köti össze, melyek különböző szempontok szerint tagolva vannak (például: foglalkozás, nem, település, társadalmi réteg). A nemzeti identitást befolyásolja az iskolai oktatás, nevelés. Nem utolsó sorban a vallásnak is jelentős szerepe van a nemzeti öntudat ápolásában. Alapját képezi a kisebbségi lét megőrzésének: megújul és megerősödik (Alabán, 2016).

A nemzeti identitás formálását befolyásoló tényezők közé sorolható az anyanyelv. A nemzeti identitás formálódását zavaró tényezők:

- a múlt fizikai és szellemi felszámolása (a természet, a szellemi hagyományok, táj, épület meg nem óvása);
- az újszerű művelődés felerősödése (előtérbe kerül a többnyelvűség, az egyéni érdekek érvényesítése önző módon);
- a nemzet történelmének elhanyagolása (elferdítés, elhallgatás, hamis állítások);
- emberi alapjogok megsértése (a személyiség kibontakozásának akadályozása, a vallás és az anyanyelv szabad használatának korlátozása);
- életforma változása, új technológiák túlzott alkalmazása (Alabán, 2016).

A nemzeti identitás magába foglalja: a nemzeti tudatot (közösségvállalás a nemzettel); nemzeti érzést és a nemzeti szimbólumokat, melyek alapját képezik a nemzeti identitásnak.

További fontos részei az identitásnak a származás, a nyelv (anyanyelv), a kultúra (Alabán, 2016). Egy nemzethez való tartozás azt jelenti, részese lehetünk valaminek, egy csoportnak, mely lehet kiindulási pont és olyan hely, ahova vissza lehet térni. Több pszichológiai kutatás is alátámasztja, hogy az egészséges egyéni fejlődéshez szükség van biztos pontokra. Ez lehet család, baráti kör, nem utolsó sorban egy nemzet (Kovács – Kovács, 2017).

A nemzeti hovatartozás jelentős szerepet kap az önmeghatározásban, így az oktatásban is. A nemzet tagjainak rendelkezniük kell egy bizonyos szintű történelmi műveltséggel annak érdekében, hogy megismerjék múltjuk jelentős eseményeit, ugyanis múlt nélkül nincs jövő (Kovács – Kovács, 2017).

Különös probléma lehet a kulturális identitás hiánya a kisebbség esetében, hisz az emlékezésre való képesség elvesztését jelenti. A kulturális identitás a kisebbségi identitás alapja. A nemzeti kisebbségek identitásának formálásában olyan tényezők, rendszerek játszanak szerepet, mint az állam, iskolarendszer és művelődés, etnikai pártok, mozgalmak, média, irodalom, kultúra, művészetek (Alabán, 2016).

2.1.1. Az irodalom szerepe az identitás kialakulásában

Az irodalom fontos vonása az a magatartás, mely a nemzet sorsdöntő kérdéseivel foglalkozik. A magyar irodalom nevezetes alakjai általában felelősnek érezték magukat nemzetük sorsáért. A nemzet kollektív identitása magába foglalja a közös azonosságtudatot. A nemzeti önismeret magába foglalja: az önazonosság alapelveit, történelmi tudását; kultúráját. Az anyanyelv legfontosabb tényezője a nemzeti önazonosságnak. A nemzeti önismeret és a nemzeti tudat a legfontosabb kapocs a nemzeti közösség összetartozásában. A nemzeti hovatartozás nem csak őrzése és tudatosítása a közösség sajátosságainak, hanem folyamatos formálást, alakítást, gazdagítást igényel. A nemzet önazonosságának alapelemeihez tartozik nem csupán a tudat, de a nyelv és a kultúra is. Ezek elvesztése a nemzet létezésének megszűnését jelenti (Görömbei, 2006).

A nemzeti tudat időről időre megújult a kultúra jelentős képviselőinek köszönhetően, ugyanis a magyar irodalom vonulatának ösztönzője mindig is a nemzeti felelősségtudat volt. A nemzeti lét kérdését ez vetette föl a régmúlt századokban is. A magyar irodalom képviselői hittek abban, hogy az irodalom hatékony eszköz lehet a közösség és a személyiség formálásában; mindenkor tudták, hogy a nemzetet óvni és formálni kell, mert pótolhatatlan érték. Az idők során nyilvánvalóvá vált, hogy létfeltétele a nemzetnek a nemzettudat átértékelése.

A 15. században lett összekapcsolva először a kereszténység és a haza Janus Pannonius költészetében, valamint Balassi Bálint műveiben. A nemzet imádságaivá is olyan alkotások lettek, melyekben megszólalnak a nemzet legmélyebb szándékai. Ide tartozik Kölcsey Ferencről a *Himnusz* (esedezik a jobb nemzeti sorsért), Vörösmarty Mihály *Szózata* (hűség a hazához), a *Nemzeti dal* (Petőfi megfogalmazza a szabadságért való küzdés esküjét), Katona József *Bánk bán* c. alkotása szorgalmazza a nemzeti függetlenséget. Arany Jánosnak a fő művészi törekvése a történelmi tudat és a nemzeti kultúra megteremtése volt. A 20. században a magyar nemzeti tudat és önismeret terén Ady Endre nyitott új látóteret. Nemzet fogalom alatt nem az eredetet értette, hanem azt a magyar sors vállalásának minőségeként értelmezte (Görömbei, 2006).

2.2. A szülőföld iránti szeretet és az identitás formálása a szépirodalom eszközeivel alsó osztályokban

Ahogy fentebb is megfogalmazódott, alsó osztályokban nem tantárgyhoz kötötten jelenik meg a szülőföld iránti szeretet, a nemzeti identitás formálása. A tanterv előirányzata alapján leghangsúlyosabban a Magyar nyelv és irodalom tantárgy keretében rendel olyan témaköröket, melyekkel a nemzeti identitás is formálható. A következőkben az alsó osztályokban megjelenő szépirodalmi műfajokat és a bennük rejlő identitásformáló lehetőségeket mutatom be.

2.2.1. Szépirodalmi műfajok az alsó tagozatos anyanyelvi nevelésben

A szépirodalmi alkotások tanításának fontos szerepe van alsó tagozatos oktatásban, többek között az identitás formálásában. Az alsó tagozatos osztályokban a következő műfajokhoz tartozó alkotásokkal ismerkednek meg a tanulók:

1) Mese. Kitalált történet jellegzetes szófordulatokkal, szereplőkkel. A kezdetektől jelen van az ember életében, gyakran szolgálnak erkölcsi tanulsággal. Igazságosság jelenik meg benne, ugyanis a jó elnyeri jutalmát, a rossz pedig a büntetését. Ezáltal a gyermekek könnyebben azonosulnak a pozitív értékekkel, így nem csak a gyermek fantáziáját fejleszti, de az azonosulást is. Keletkezésük és terjedésük szerint népmesét és műmesét különböztetnek meg. A népmesékben állandó szövegelemek vannak jelen, úgynevezett meseszámok fordulnak elő, szerzőjük nem ismert. Ellenben a műmese szerzője ismert. Az alsó tagozatos osztályok tananyagának jelentős részét képezik a mesék, többek között ide sorolható *A róka meg a holló*, *Az okos leány*, *Mátyás király és a szegény favágó* stb

(Sulinet Tudásbázis, é.n. d, Sulinet Tudásbázis, é.n. e, H. Molnár, 2016, Lator-Perduk et al., 2019).

2) Monda – epikus elbeszélések, melyek középpontjában híres történelmi személyek, események vannak. Bár rokoni kapcsolatban vannak a mesékkel, de valóság tartalmuk elkülöníti azoktól. Ezen kívül a végkifejletben különböznek: a mesék szerencsés cselekménnyel zárulnak, ellenben a mondáknak gyakran tragikus, drámai végkifejletük van. A magyar mondavilág témáját történelmi jelentőségű események, személyek és azok élete képezi. A mondáknak különböző csoportjai vannak:

- Népmondák – olyan történetek, melyekben a történelem és a mítoszok világa keveredik. Ilyen a tordai hasadék keletkezéséről szóló monda, valamint a *Szent László pénze* c. monda, melyeknek Szent László a főhőse. Ide sorolható a *Mátyás király és Kinizsi*, valamint *A Tisza eredete* c. mondák, melyek mindegyike megtalálható a Lator-Perduk Ilona, Perduk János által összeállított 3. osztályos olvasókönyvben. (Lator-Perduk – Perduk, Sulinet Tudásbázis, é.n. c)

- Eredetmonda – az identitástudat szempontjából van jelentős szerepük. A mondák e csoportjába sorolják a hun-magyar rokonság mondáit. Például: *Rege a csodaszarvasról* (Sulinet Tudásbázis, é.n. c, Dömötör, é.n.).

- Hiedelemmonda – babonás történetek képezik alapját, a cselekmény központjában természet feletti lények, nagy tudással rendelkező élő személyek vannak (Dömötör, é.n.).

A mondák feldolgozásának a nemzeti identitástudat, a nemzethez való tartozás fejlesztésében van jelentős szerepük (H. Molnár, 2016).

3) Líra – egyike a három műnemnek. A fogalom a görög pengetős hangszer nevéből ered. A lírai alkotások sajátossága, hogy témáinak többsége az ember belső világából, gondolatából, érzelmeiből, hangulatából ered. A lírai jellegét a szövegnek a mű középpontjában álló belső „én” valósága, lelki világa biztosítja. Jellemvonása a rövid terjedelem, a monologikus jelleg, nincs cselekményük, a külvilági eseményekre csupán utalnak. Az alsó tagozatos osztályokban számos lírai alkotással ismerkednek meg. Például: *Nemzeti dal*, *Szeresd a fát*, *Buba éneke*, *Kossuth-nóta*, *A tündér* stb (Kelecsényi et al., é.n.).

4) Elbeszélés – az epikai műnembe sorolható műfaj, mely egyetlen cselekménysorozatra épül, mely a középpontját alkotja. Az elbeszélésben valamilyen problémával szembesül a főhős. Ennek a problémának a megoldására vezetnek rá az események. Az alsó tagozatos osztályokban az elbeszélés alkalmas arra, hogy formálják a gyermek érzelmi kompetenciáit, emberismeretét, problémalátását. Segít tudatosítani a tanulóban azt, hogy vannak olyan

cselekedetei az embereknek, melyek jóvátehetőek, de egyes tettek következménye visszafordíthatatlan (H. Molnár, 2016).

5) Gyermekregény. Fontos szerepe van az olvasóvá nevelésben, ha a gyermek örömmel olvassa. Szívesen olvasnak olyan könyveket, melyek szóhasználata nem okoz nehézséget számukra, s valamilyen módon kötődnek életükhöz, érzelmeikhez, gondolkodásukhoz. Ilyen lehet Erich Knight *Lassie*, Lázár Ervin *Négyszögletű kerek erdő* c. regénye (H. Molnár, 2016).

2.2.2. Szépirodalmi szövegek feldolgozása alsó tagozaton

A szépirodalmi művel feldolgozása nehéz és összetett feladat, ugyanis irodalmi alkotásonként változhat az elemzési szempontrendszer. Meghatározó szerepe van ebben a tanár szakmai tudásának. Az alsó tagozaton a műelemzés feladata a következőt jelenti:

- 1. osztályban: rímelő szavak keresése, a vers ritmusának megfigyelése, kopogással, tapsal vagy valamilyen más mozgással való érzékeltetése;
- 2. osztályban: az alkotások szerkezetének, a jelentősebb események és szereplők vizsgálata, a rájuk vonatkozó szavak megfigyelése; egyszerű ritmusképlet megállapítása, versmondás;
- 3. osztályban: a cím megvizsgálása, a főszereplő, a helyszín bemutatása, a cselekménysorok összeállítása, illusztráció készítése, zene vagy kép választása az adott alkotáshoz, alliteráció;
- 4. osztályban: irodalmi műfajok és azok főbb jellemzőinek a megnevezése; a lírai vers sajátos eszközeinek megnevezése; ritmus az időmértékes és hangsúlyos versben; az epikai alkotások stílusának jellemzői: szóismétlés, játékoság, rokonértelmű szavak, humoros kifejezés, ellentét, fokozás stb (Nagy, 1993).

Az irodalmi művek elemzése közben értékes munkát végez a tanár, ha az alkotásra legjellemzőbb értékeket helyezi előtérbe. A tanulók 6-10 éves korban csupán a konkrét események, elemek megragadására igyekeznek. Az alkotás mondanivalója már elmélyülést igényel tőlük. A rejtett üzenetet fokozatosan kell átadni a gyerekeknek. Csak így juthatunk el addig, hogy tudatosan feldolgozzák, befogadják. Az elemzés irányítását a tanítónak kell levezetnie. Még alsó tagozatban nem beszélhetünk a tanulók által önállóan végzett szövegelemzésről.

Alsó tagozatban az irodalmi szöveg elemzésének két formája van:

- a) A szöveg teljes üzenetét a tartalomból kiindulva közelítjük meg. Ez egy könnyebb megoldás a tanulók számára.

b) A mű értékeinek kibontásával jutunk el a tartalomhoz. Ez célszerű megoldás a lírai vers elemzésekor.

A mű elemzése során információt szerezhetünk az alkotóról, az adott szöveg keletkezéséről, de ez nem helyettesítheti a szöveg elemzését (Nagy, 1993).

2.2.3. A lírai mű elemzése

A vers olvasásakor leglényegesebb az érzelmek, egyéni élmények átélése. Ezért érdemes elbeszélgetni a tanulókkal a vershez kapcsolódó élményeikről. A vers feldolgozásának a *Tanári kézikönyv* (2014) a következő lépéseit határozza meg:

- ráhangolódás a versolvasásra;
- a vers bemutatása a tanító által – ez nem egy egyszerű felolvasást jelent, hanem élvezetes előadást is egyben;
- az egyéni élmények, spontán reakciók meghallgatása;
- a vers mondanivalójának, hangulatának megbeszélése;
- néma olvasás;
- versszakonkénti hangos olvasás;
- a formai jellegzetességek megfigyelése – ilyen a rím, ritmus, versszak;
- a vers írójának rövid bemutatása;
- a vers bemutató felolvasása egy jól olvasó gyerek által;
- a vers tanulása;
- illusztráció készítése (N. Császi – Kóródi, 2014);

A lírai versben egyaránt fel lehet ismerni eseménymozzanatokot, színhelyeket, van a műnek alanya s mindezeknek egységes szerkezete (Nagy, 1993). Ám mégis másképp járunk el a lírai művek elemzésekor, mint az epikai művek esetében, ugyanis a kisiskolás még nem képes az önmaga belső világát tárgyilagosan elemezni. A költő és az alsó tagozatos tanuló belső világának egymásra hangolódása érzelmi és képi úton valósul meg. Az érzelmi ráhangolódás fontos része a feldolgozás előkészítő szakaszának, ugyanis hármas funkciója van: a befogadás motiválása, a közös előismeret megteremtése, az új ismerethez köthető fogalomrendszer kibontakoztatása (Sárosi, 2008). Verselemzések idején a pedagógus közvetítőként kell szolgáljon, hogy rávezesse a gyerekeket a versben rejlő üzenetre vagy egy-egy költemény hangulatára. Már az alsó osztályban is jelen kell lennie a műértelmezésnek, ám fontos, hogy ez örömmel, kedvvel teljen. A tanító lehetőséget kell, hogy adjon a gyerekeknek a személyes élmények felidézésére – a vers által – és azok megosztására. Ez fejleszti a kommunikációs képességet (Konrád, 2008).

A tanulók számára a lírai vers elemzése nehéz feladat, ugyanis még nem rendelkeznek megfelelő verstani, irodalomtörténeti és stilisztikai ismeretekkel (H. Molnár, 2016). De a ritmust és a rímet fel kell ismerniük (Nagy, 1993). Ugyanis a ritmus a lekönnyebben észrevehető stilisztikai eleme a versnek. Kopogással, lépegetéssel, tapsolással érzékeltethető. A rím azon része a versnek, amely érdekli a gyerekeket és szívesen keresgélnek, esetleg meg is nevezik némelyiket (kereszt, páros, ölelkező, bokor rím) (H. Molnár, 2016). Ezért itt jelentős szerepe van a tanító verstani ismereteinek (Nagy, 1993).

A központi témája a lírai alkotásoknak általában a költők belső világa, személyisége. Tehát a költői alany ábrázolásával találkoznak. Sűrített képsorokban jelenik meg a tartalom (Nagy, 1993). Sokszor epikus cselekménymozzanatok adják át a mű jelentését, de a költői üzenet lényegét a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően kell feltárni (H. Molnár, 2016). Minél elvontabb a megfogalmazása, annál nehezebb a tanulók számára a vers értelmezése. Az úgynevezett párhuzamos elemzés által ismerhetik fel a lírai vers sajátosságait, amikor közel ugyanazt a témát prózában és versben is elolvassák. Erre jó példa a 3. osztályban a *Halak* című vers és a *Tükörponty* című elbeszélés.

Az 1-2. osztályban a lírai vers hangzásbeli rétegének vizsgálata kerül előtérbe. Ennek megoldása lehet a vers hangos mondogatása és hozzá illő mozdulatok végzése (kopogás, taps stb). A hangzás sajátosságait 2. osztályban a gyerekek a hangok megszámlálásával is igazolni tudják. Amikor megismerik a jellegzetes ritmust, a ritmusváltás okát is kereshetik. Ilyen lehet Weöres Sándor *Tavaszköszöntő* és Csanádi Imre *Eke-kísérő* c. verse (Nagy, 1993).

A tanulókkal már első osztályban kerestetni kell a rímelő szavakat. Ez segít a hangzásbeli értékek tárgyiasításában (Nagy, 1993). Még az erős ritmikájú versben is fontos a rím nyelvi szerepe, ugyanis a rím hordozójává válik a vers hangulati és tartalmi egységének (Szikoráné Dr. Kovács, 1989). Cs. Nagy István szerint erre alkalmas a redukált „versvázlat” kéttagú rímekkel való újraírása. Például, ha Weöres Sándor *Falu* végén c. verse minden sorának utolsó két szavát leírjuk vers formájában, redukált „versvázlatot” kapunk (Nagy, 1993).

2. osztályban vizsgálhatjuk a tanulókkal a vers zeneiségét, hangfestését. Ha egy lírai versben némely hangok vagy hangcsoportok tömegesen fordulnak elő, fokozzák a hatást, melyet a mű vált ki. Például a *Csatadal* c. versben bizonyos hangok (cs, r, a, á, rs, tr) fokozzák a csatára készülők hangulatát. Más versben épp a lágy hangok fokozzák a hangulatot. Például: *A Tisza* c. versben (Nagy, 1993).

Jó megoldás a vers hangulatának megragadására a vers ritmusának felfedeztetése. A ritmus mindenki számára könnyen értelmezhető fogalom s jelen van a mindennapokban is (Mucsi, 2018). A ritmus ősi eredetű, a művészetek elengedhetetlen kelléke, szerves része az emberi életnek. Ezen a téren már sok tapasztalattal rendelkeznek a gyerekek. A közös dalolások, játékok, versmondások által rengeteg ritmusélményük van. Így a ritmust lehet kopogni, tapsolni, lépegetni, esetleg ringatózni hozzá. Ezzel a vers lényeges összetevőjét, a zeneiséget lehet felfedeztetni. Ismert dallamokkal szöveget is „leénekeltehetünk” a gyerekekkel, idővel ők választhatják ki az egy-egy vershez illő dallamot. Az ehhez hasonló feladatokban a tanulók érzékelik a rímeket, melyek együtt sugározzák a ritmussal a zeneiséget (Sárosi, 2008).

A következő gyakorlatok kapcsolódnak a verselemzéshez:

- hiányos vers – a tanult verset táblára írjuk, közben több szót kihagyunk. A tanulóknak ki kell egészíteni.

- versfelismerés rím alapján – egy tanult vers rímelő szavait soroljuk fel. A verset a tanulóknak ráismerés után kell elmondaniuk.

A különböző hangulatteremtő alakzatok a költői hatás alkotóelemei (Sárosi, 2008). A hangutánzó és hangulatfestő szavak, a szín-, fény- és hangjelenségek, fokozások, halmozások, ismétlések tanulókkal való vizsgáltatásának központi feladata a vers hangulatának megragadtatása, a tanulók felé való közvetítése (Nagy, 1993). A hangutánzó szavak sokszínűsége adja a vers játékosságát Kovács András Ferenc *Nagyravágyó csuriveréb* című versében. A vers képi megformáltsága a csicsereg szó szinonimáinak keresésével bontható ki. Az ismétlődés szerepének vizsgálata rávezetheti a tanulókat a vers hangulatára. Jó példa erre az *Altató* és a *Buba éneke* című versek. Előbbiben az *Aludj el szépen*, kis Balázs, utóbbiban az *anyám* szó visszatérése képez hangulati-érzelmi elemet. A megszemélyesítések, metaforák és hasonlatok szintén kiemelten hordozzák a hangulatosságot és érzékletességet (Sárosi, 2008).

Hajlamosak a tanulók arra, hogy szó szerint értelmezzék a vers szavait. Ám rá kell vezetni őket arra, hogy a képi vonatkozását lássák a szavaknak.

A költői kép a legfőbb lírai hangulatteremtő tényező. Ennek kibontásával meg lehet mutatni, hogy gazdagabb a köznapi beszédnél (Nagy, 1993). Két elemből áll a költői kép: egyik eleme beleillik a valóságba (pl. este), másik részük lehet megszokott jelentésű, de alkalmazása szokatlan az adott szókapcsolatban (pl. öreg az este) (Sulinet Tudásbázis, é.n. a). Ilyen a metafora, metonímia (Sulinet Tudásbázis, é.n. b).

A lírai vers értelmezéséhez tartozik a vers hangulatának befogadása. Elemzéskor érvényes a kevesebb szempont és azok bővebb kifejtése mintsem a halmozás. Kiss Tamás szerint: „a nyelv nem csak elem a lírai mű összehasonlításában, hanem, annak teste-lelke” (Nagy, 1993).

2.2.4. Epikai művek feldolgozása

Az irodalmi szövegek elemzésének fontos részét képezi az olvasmány címének értelmezése, ugyanis a mű tárgyát képezi, megnevezi miről szól a történet. A cím utalhat a mű témájára, az esemény idejére, a szereplőkre. Fontos az olvasmány témájának meghatározása, valamint a cím és a téma közötti kapcsolat feltárása, értelmezése. Kiemelt jelentősége van a szereplők jellemzésének, mely akár rajzolás formájában is megvalósulhat. Figyelmet igényel az, hogy mit mond a szereplő és mit ír róla az olvasmány, különösen akkor, ha feladatként szövegből hiányzó rész eljátszását tűzzük ki.

Az epikai művek elemzési szempontjának kiemelkedő része az események nyomomonkövetése, valamint a színhelyek megfigyelése. Ez a könnyebb feladatokhoz tartozik, ugyanis leíró részletként jelenik meg az alkotásban, s már az első osztályos tankönyvek szövegeiben is jelen van. Ebben a korcsoportban az olvasmányok nyelvi-stilisztikai elemzése csupán a szó jelentését, a mondatban és szövegben betöltött szerepének értelmezését jelenti (Nagy, 1993).

Második osztálytól kezdve a az epikai művek elemzése során fő szempont kiemelni az eseményeket, illetve időrendi sorrendbe állítani. Fontos figyelmet fordítani az olvasmány mondanivalójának jelentőségét kiemelő apróbb mozzanatokra annak érdekében, hogy a részek egy egészet alkossanak. Az elemzés során az esemény ideje sem kerülhet háttérbe, ugyanis jelentős részét képezheti az olvasmánynak az, hogy mikor megy végbe a cselekmény, mert szólhat a múltban történtekről, amit a jelenben mond el a mű (Nagy, 1993).

3-4. osztályban egybe lehet kötni a stilisztikai és a műfaji elemzést. Példaként említve a mesék és a mondák stílusa jelentősen eltérő. Utóbbi tárgyyszerű, tömörebb, rövidebb terjedelű szöveg, míg a mesék játékosabbak, árnyaltabbak, több a leíró részlet, a szereplők lelki állapotára való utalás. A szereplők által kimondott szavak, szövegrészek utalhatnak annak bölcsességére is.

Az epikai művek elemzésénél nagyobb eredményt érhetünk el, ha kevesebb szempont szerint, de mélyrehatóan elemezzük az olvasmányt (Nagy, 1993).

III. IKT eszközök felhasználása a szépirodalmi szövegek tanítása során az alsó osztályokban

Az információkommunikációs technológiák – vagy IKT – fejlődése jelentős hatást gyakorol az oktatás átalakulására. Az IKT eszközök megjelenése által a hagyományos oktatási módszerek átalakulnak, megújulnak, és új lehetőségek széleskörű alkalmazását teszik lehetővé az oktatásban. Ezáltal a tanároknak újra kell gondolniuk az alapvető didaktikai kérdéseket is igazodva a folytonos fejlődéshez, a kor elvárásaihoz (Biró Piroska, 2014). Az oktatásban megjelenő IKT-eszközök nemcsak technikai alkalmazkodást igényelnek, hanem mind az intézményvezetőknek, mind a tanároknak igazodniuk kell az új feltételekhez, folyamatokhoz (Lakatosné Török, 2010).

Az IKT eszközök megjelenése magával hozta az oktatás megújulását, a korábbi célok kibővítését. A kulcskompetenciák közé került a digitális kompetencia, melyet a tanulók el kell, hogy sajátítsanak az oktatás során. Nem csak az informatikaoktatásra korlátozódik a szerepe, hanem más tantárgyakra is kiterjed. A digitális kompetencia magába foglalja az IKT és más technológiák által hozzáférhetővé vált tartalmak etikus használatát a kommunikáció, munka, szabadidő, társas kapcsolatok területén. E tevékenységek és készségek alapja az információ felismerése, keresése, tárolása, előállítása, bemutatása. Az IKT eszközök világában a tanulónak az információ keresésén, tárolásán, feldolgozásán van a hangsúly, ellenben a hagyományos környezettel, mely során a cél az információk elsajátítása volt (Biró Piroska, 2014).

Mint ismert, a kisgyerekek hatékony ismeretszerzésre képesek, miközben elmélyülnek a játéktevékenységben és szinte észrevétlenül fejlődnek képességeik. Minél változatosabb környezetbe kerülnek, fejlődésük annál differenciáltabb lehet. Ez alól a betűvilág megismerése, felfedezése sem lehet kivétel. A megfelelő betűkörnyezet, valamint a számítógép kiegészítik egymást, felkeltve a tanulók érdeklődését az olvasás és írás iránt (Kőrösné Mikis, 2009).

3.1. IKT eszközök felhasználása Olvasás órákon a szülőföld iránti szeretet formálására

A szülőföld iránti szeretet formálására alkalmas irodalmi alkotások nagyrészt a 3-4.osztályos olvasókönyvekben jelennek meg. Az 1-2.osztályos tankönyvek anyaga az állatmesékre, versekre, a természet világára épülnek.

A kárpátaljai magyar tannyelvű iskolákban használt 4.osztályos olvasókönyv, melyet Lator-Perduk Ilona és Perduk János állított össze, 67 irodalmi alkotást tartalmaz. Ezekből 25 vers, a fennmaradó 42 mű prózai alkotás vagy verses próza. Előbbi 37%-át, utóbbi 63%-át képezi az olvasókönyv irodalmi anyagának (Melléklet, 1. ábra). A tankönyv 67 olvasmányából 14 alkalmas a szülőföld iránti szeretet formálására. Ez az irodalmi alkotások 21%-a. A 14 műből 4 vers – ez 29%-ot képez, 10 próza – ez 71%. A tankönyv magába foglal egy témakört *Emlékezzünk a régiekről néven*, mely által megvalósulhat a szülőföld iránti szeretet formálása. Ez a rész 11 olvasmányból áll.

Hogy érdekesebbé, motiválóbbá tegyem a tanulók számára az Olvasás órákat, online felületeken kidolgoztam olyan feladatokat, melyek játékosan segítik a szépirodalmi alkotások megértését, elmélyítését. A következőkben ezeket a feladatokat mutatom be.

Kányádi Sándor: *Kicsi faluból való vers*

4. osztály

Olvasókönyv (Lator–Perduk – Perduk, 2021), 5. oldal

A tankönyvben nem kapcsolódik a vershez kérdés vagy feladat (Lator–Perduk, Perduk 2021).

A vers feldolgozásához az alábbi feladatokat dolgoztam ki:

1. A vers elolvasása előtt beszélgetünk a címről, kinek mi jut eszébe a cím kapcsán? Ki a vers szerzője? Hallottatok-e már Kányádi Sándorról?

2. A vers elolvasását követően meghallgatjuk a tanulók saját gondolatait a versről. Foglald össze 1-2 mondatban, mi fogalmazódott meg benned a versről?

3. A vers mélyebb megértéséhez versszakonként olvassuk a verset. Keressük az ellentéteket a versben (város – falu, kicsi – nagy, sáros – tiszta). Mi lehet a szembeállításnak az oka?

4. Szerencsekerék. Az adott kör fogalmakat tartalmaz, melyek a vershez kapcsolódnak. A tanulók feladata: megállapítani, hogy az adott fogalom hogyan kapcsolódik a vershez és annak melyik versszakához. Matematikai feladvány: A körnek egy része hányad része az egésznek? ($\frac{1}{10} - e$)

A feladat elérhető a következő linken: <https://wordwall.net/resource/67810726/untitled3>

5. Keresztrejtvény. Megfejtendő kérdés: hogy hívják azt a helyet, ahol megszületünk? (szülőföld)

A keresztrejtvény kérdései:

- 1) Milyen az út a faluban a vers szerint? (sáros)
- 2) Az utál szó ellentéte. (szeret)
- 3) Ez a vers utolsó szava. (születtem)
- 4) A nagyvárosban milyen járművel menne iskolába a vers írója? (villamos)
- 5) Mi esik ősszel? (eső)
- 6) Hol él a vers írója? (faluban)
- 7) Hány szótagból áll a versnek egy sora? Abból a számból vegyél el egyet! Az eredményt betűkkel írd le! (öt)
- 8) Meddig marad az író a faluban? Írd ki a versből ezt a szót! (holtomig)
- 9) A hatodik betű az ábécéből.(d)

A feladat elérhető a következő linken: <https://learningapps.org/display?v=p1q3z4qz324>

A megoldást a Melléklet 2. ábrája szemlélteti.

6. Körkérdés. Mit mond neked ez a szó, hogy szülőföld?

7. Írd ki a rímelő szavakat! Rímtípusa: félrím: x a x a.

Megjegyzés, észrevétel: a figyelem felkeltése a vers jellegzetes elemeire, sajátosságaira, a tanulók kulturált véleményalkotásának fejlesztése.

Petőfi Sándor: Szülőföldemen

4. osztály

Olvasókönyv (Lator–Perduk, 2021), 10. oldal

A könyvben megjelenő feladatok tartalmazzák:

- Petőfi Sándor születési helyének, a *vón* kifejezés jelentésének keresését, megszemélyesítés keresését a versben;
- közös feladatot a szülővel, nagyszülővel: hogy nézett ki az ő gyerekkorukban az a hely, ahol most élnek;
- mihez hasonlítja a versben Petőfi a gondolatot;
- a tanulók párban való munkáját: a sorokvégi rímelő szavak kiírását; az egyjegyű hosszú mássalhangzót tartalmazó szavak kiírását (Lator–Perduk, Perduk 2021).

A vers tanításához alkalmazandó játékos feladatok:

1. Melyik sor/sorok illenek a képhez? Cél: csapatmunka fejlesztése. A képek prezentáció formájában kerülnek kivetítésre (Melléklet 3-11. ábrák).

Lehetőség szerint 3-6 fős csapatok alakuljanak. A tanulók ki kell, hogy válasszák azt a sort a versből, amelyik illik az adott képhez. Tanács a tanulóknak: a csapat minden tagja

válasszon ki egy-egy versszakot és azon versszak sorai között keresse a képhez kapcsolódó részt.

2. Párosítsd a rímelő szavakat, szókapcsolatokat!

Megoldás: nádparipán – inni kíván, dajkám – ajkán, lettem újra – fűzfasípot fújva, ágakon - gondolatom, emléket – mézet (Melléklet, 12. ábra).

3. A vers egyes szavainak betűi összekeveredtek. Írd le helyesen a szavakat!

ráeregboacs, aripapánd, fafűpísz, jakad, táreby, mélek, sárgóna

Megoldás: cserebogár, nádparipa, fűzfasíp, dajka, betyár, emlék, rónaság.

A feladatot a tanulók prezentáció formájában látják kivetítve. Párban dolgoznak (Melléklet, 13. ábra).

4. Igaz-hamis. Döntsd el az állításról a vers alapján, hogy igaz-e vagy hamis!

a) Petőfi szülőföldje az Alföld.

b) Mindig itt élt, soha nem volt sehová.

c) Nem akart találkozni régi barátaival.

d) Gondolatai a gyerekkorába viszik vissza.

e) Egy verssor minden versszakban ismétlődik.

f) A vers végén édesanyja ölébe veszi és altatót énekel (Melléklet, 14. ábra).

5. Párosítsd a szavakat jelentésüknek, valamint népi és köznyelvi változataiknak megfelelően!

Megoldás: rónaság – síkság, meglett – felnőtt, szilaj – vad, mék – megy, vón – volna, vályú – itató (Melléklet, 15. ábra).

6. Szókereső (feladatlap formájában). Keresd meg a hálóban a következő szavakat és színezd ki azokat: szülőföld, dajka, rónaság, cserebogár, gyermek, gondolat, emlék, szilaj, betyár, lovas, nóta, altató (Melléklet, 16. ábra).

7. Mire gondolhatott a költő?

Cél: A vers költői képeinek megismertetése a tanulókkal beszélgetés keretében.

A játékos feladat a WordWall-ben létrehozott szerencsekerék pörgetésével kezdődik, melynek részein az alább felsorolt idézetek vannak. Mindig az az idézet kerül megbeszélésre, mely épp az adott jelnél van a kerék megállásakor. Utána a megbeszélte idézet kikerül a játékból. Így folytatódik az utolsó idézetig.

„Ez a város születésem helye,

Mintha dajkám dalával vón tele”

„Most is hallom e dalt, elhangzott bár:”

Megoldásra segítő kérdés: hogy hallhatja azt, amit már elénekelték?

„Hej azóta hús esztendő telt el

Megrakodva búval és örömmel”

Megoldásra segítő megjegyzés, kérdés: az éveket nem tudjuk mindennel telepakolni, mint egy zsákot. Akkor ez hogy lehet?

„Hogy vállamon huszonöt év van már...”

Megoldásra segítő kérdés: hogy lehet valaki vállán 25 év?

„Helyrül-helyre röpköd gondolatom.”

Megoldásra segítő kérdés: röpköd a gondolat? Ha igen, akkor hogyan?

„Szedegeti a sok szép emléket

Mint a méh a virágról a mézet;”

„Gyermek vagyok, gyermek lettem újra,” (Lator – Perduk, 2020)

Megoldás felé terelő kérdés: hogy lehet valaki megint gyermek, ha már egyszer felnőtt?

A feladat elérhető a következő linken:

<https://wordwall.net/hu/resource/57592992/olvas%C3%A1s/mire-gondolhatott-a-k%C3%B6lt%C5%91pet%C5%91fi-s%C3%A1ndor-sz%C3%BCl%C5%91f%C3%B6ldem>

A Petőfi Sándor *Szülőföldemen* c. verséhez kapcsolódó feladatokat sikerült gyakorlatban is megvalósítani. Mivel a jelenlegi 4. osztályos tantervben is szerepel a vers, így ennek keretében alkalmaztam a játékos feladványokat. A tanulók ez által kötetlenebb formában ismerkedtek meg a vers részleteivel. Láthatóan élvezték az órát. Minden tanulónak jutott kedvére való feladvány. Nagyobb fejtörést a harmadik és ötödik feladat okozott. A hatodik feladat részben pihentetőbb volt. Az utolsó feladvány egyik célja beszédre sarkallni a tanulókat, hogy gyakorolják az önkifejezést szóbeli formában.

***Öreg apó madarai* (Lázár Ervin nyomán)**

4. osztály

Olvasókönyv (Lator–Perduk, 2021), 8-9. oldal.

A könyvben megjelenő feladatok tartalmazzák:

- a feladathoz kapcsolódó négy kérdést: az emberek miért szeretik a gólyát, a költöző madarak hol telelnek, mely madarak vonulnak egyedül, s Afrikából miért jönnek vissza;
- az 5. és 6. feladatban ki kell írni a madárneveket a versből, illetve rajzot készíteni az olvasmányhoz;
- az utolsó feladat szerint képet kell keresni az interneten a madarak őszi vonulásáról (Lator–Perduk, Perduk 2021).

A vers feldolgozásához az alábbi feladatokat dolgoztam ki:

1. A történet felvezetése: képet kivetíteni, melyen egy idős bácsi van és madarak. A kép alapján a tanulók ötleteljenek, mi lehet a címe az olvasmánynak (nem áruljuk el, hogy melyik oldalon van az új téma).

2. Mi a közös? A történet ismertetése után felolvassa a tanító Petőfi Sándor *A gólya* c. versének 1-2 versszakát úgy, hogy először nem mondja ki a gólya szót. Próbálják a tanulók kitalálni. Ha sikerült kitalálni, beszéljék meg, hogyan kapcsolódik a vers a történethez! (Javaslat – a vers és a történet összekapcsolása - illene a könyvbe a történethez.)

3. Sziromlevelek. A játék során a tanulók betűket kell, hogy felsoroljanak. Ha olyan betűt mondanak, amelyet az adott szó tartalmaz, megjelenik azon a helyen, ahol lennie kell, ha olyan betűt mondanak, amely nincs a szóban, lehullik a virágnak egy szirma. Összesen 11 alkalommal tévedhetnek. Megfejtés: szülőföld.

A feladat elérhető a következő linken: <https://learningapps.org/watch?v=py08mw5kc24>

4. Beszélj, ha nálad a mikrofon! Egy bizonyos tárgy lesz a mikrofon – lehet tolltartó, műanyagpalack – melyet egymásnak átadva mindenki mond egy-két kifejezést, mondatot, arról, hogy számára mit jelent a szülőföld. Akár szinoníma is lehet: haza – otthon.

5. Találd ki, kire gondolk! Jelen esetben a tanulóknak Petőfi Sándor nevét kell kitalálniuk. A tanító azt is mondhatja, nem jut eszébe a költőnek a neve, de elkezd körölni: arra a költőre gondolk, aki szereti a gólyát, kapcsolatban van a március 15-i megemlékezéssel, 1848. március 15-én a *Nemzeti dal* c. versét felolvasta, szerette hazáját és annak szabadságát akarta.

6. Betűháló. A műben szereplő madarakat, elrejteti benne. Mind nyomtatott, mind kivetített formában felkelti a tanulók figyelmét. Feladatuk, hogy megkeressék a történetben említett madarakat (gólya, fecske, búbos, daru, kakukk, seregély).

A feladat elérhető a következő linken: <https://wordwall.net/resource/68110104/untitled4>

7. Párkereső: gólya, fecske, búbos, daru, kakukk, seregély, kiskölyök, öregapó, őszi táj - képek párkeresése.

A feladat elérhető a következő linken: (<https://wordwall.net/resource/68113065/untitled5>)

8. A mű szereplők szerinti olvastatása: mesélő, kisfiú, öregapó.

9. Hogyan kapcsolódik a kép a történethez? Képeket vetít ki a tanító (síkság, kéményen ülő golya, darvak V alakban, egy kép arról a településről, ahol a gyerekek élnek – mert ez a szülőföldük) (Melléklet, 17-19. ábra).

Megjegyzés, észrevétel: cél a tanulók ismeretének bővítése, az egymásra való odafigyelés erősítése, az önálló, a párban és a csoportban végzendő feladatok alkalmazása.

Móra Ferenc: *A magyarok útrakelnek*

4. osztály

Olvasókönyv (Lator–Perduk, 2021), 79-80. oldal.

A könyvben megjelenő feladatok tartalmazzák:

- párban végzendő feladatot, mely szerint az olvasmányhoz vázlatpontokat kell írni;
- öt kérdést, melyekre az olvasmány alapján kell válaszolni, kifejtve, a magyarság törzsének számát, megnevezni kit választottak vezetőnek a vezérek közül, megfogalmazni, hogy ki volt Árpád és mit tett, valamint a rege szerint mit tettek a turulmadarak (Lator–Perduk, Perduk 2021).

A vers feldolgozásához az alábbi feladatokat dolgoztam ki:

1. Illusztrálj! Rajz készítése az olvasmányhoz a következő vázlatok alapján:

- Új haza keresése
- A vérszövetség
- Az úton
- A turulmadarak

A tanulókat véletlenszerűen 4 csoportba osztom. Mindegyik csoport kap egy vázlatpontot, melyhez rajzot kell készítenie. Az elkészült rajzok és vázlatpontok alapján a tanulók szóban összefoglalják a történetet.

2. Rendezd időrendi sorrendbe!

- Tanácsot tartanak
- Álmost megválasztották vezérüknek
- Karjukat megvágva vérükből egy serlegbe csepegtettek vért
- A magyarok elindulnak új hazát keresni
- Álmos Árpádra bizta a hatalmat
- Elérkeztek a Vereckei-szorosig
- A turulmadarak a hegyszoros irányába terelték őket
- Árpád seregei Munkácsnál pihenőt tartottak

- Álmos meghalt
- Árpád megkezdte a honfoglalást

A feladat elérhető a következő linken: <https://learningapps.org/watch?v=pxmnl1u5uc24>

A feladat megoldása a Melléklet 20. ábráján tekinthető meg.

3. Legyen ön is miliomos! A játék során a tanulók az adott kérdéshez ki kell választaniuk a helyes választ a megadott négy válaszlehetőség közül. Minél több kérdésre adják meg a helyes választ, annál többet nyernek. Lehet csapatok között is játszani. Amelyik csapat helyes választ írt fel a lapjára, az megkapja az adott jutalmat. Papírpénz készítésével pénzt is nyerhetnek.

A feladat elérhető a következő linken: <https://learningapps.org/watch?v=p7hp3ny4j24>

Megjegyzés, észrevétel: különös jelentősége van annak, hogy a tanulók már az alsó tagozatos oktatás folyamán megismerkedjenek történelmük jelentős eseményeivel viszonylag játékosabb formában. Ez is hozzájárul az identitás, valamint a szülőföld iránti szeretet formálásához.

A honfoglalás (magyar monda)

4. osztály

Olvasókönyv (Lator–Perduk, 2021), 80-81. oldal.

A könyvben megjelenő feladatok tartalmazzák:

- egy kérdést, melyben meg kell nevezni, hogy az új hazába ki vezette a magyarokat;
- elmondani a honfoglalás történetét, kifejtteni a történeti igazság és a monda közötti különbséget;
- a könyvben felsorolt hat tulajdonságról el kell dönteni, hogy melyik vonatkozik a fejedelemre és melyik Árpádra (Lator–Perduk, Perduk 2021).

A vers feldolgozásához az alábbi feladatokat dolgoztam ki:

1. Szavak és szíromlevelek. Az óra felvezetésére alkalmas feladat. Az óra kulcsszavát fejtik meg a tanulók közösen, melyről beszélgetést lehet indítani. Ki mit ért az adott fogalom alatt.

A feladat elérhető a következő linken: <https://learningapps.org/watch?v=pk4ez7f5v24>

2. Csoportosítsd! A tanulók Árpád vezérről és a másik fejedelemről megjelenő állításokat, tulajdonságokat.

A feladat elérhető a következő linken: <https://learningapps.org/watch?v=pt03c0qfa24>

3. Igaz-hamis. A történet – monda – megismerését követően a tanulóknak el kell dönteniük az állításokról, hogy igaz vagy hamis.

A feladat elérhető a következő linken:

<https://www.okosdoboz.hu/ContentEditor/Content/4733#>

Megjegyzés, észrevétel: fontos a jelentős történelmi események, valamint személyek megismertetése az alsó tagozatos osztályokban tanuló gyerekekkel.

Munkács eredete (népmonda)

4. osztály

Olvasókönyv (Lator–Perduk, 2021), 82-83. oldal.

A könyvben megjelenő feladatok tartalmazzák:

- a monda olvasását néma olvasással;
- egy mondatban kifejtetni, hogy miről szól az olvasmány,
- kifejtetni a cím és a téma közötti kapcsolatot, más címet adni a mondának;
- a monda bekezdéseinek megszámlolását és mindegyik bekezdés egy mondatban való összefoglalását, majd ezen mondatok alapján el kell mondani a tartalmát;
- fel kell sorolni a Kárpátalján található helyszínek nevét, ha valamelyiken jártak a tanulók, kifejthetik véleményüket, tapasztalataikat, élményeiket;
- megnevezni a mondában olvasott ősi szokást, illetve utolsó feladatként három szóhoz kell keresni szinonímát (mén, agg, orom) (Lator–Perduk, Perduk 2021).

A vers feldolgozásához az alábbi feladatokat dolgoztam ki:

1. Szavak és szíromlevelek. Az óra témájának felvezetése. Téma: Munkács eredete.

A játék elérhető a következő linken: <https://learningapps.org/watch?v=pnpfbucvc24>

2. Szinoníma. A tanulók a mén, agg és orom szavak szinonímáit keresik meg. Helyes megfejtés során a munkácsi vár képe kerül eléjük. Mind az olvasmány ismertetése előtt, mind utána alkalmazható feladat, mely fejleszti szókincsüket.

A feladat elérhető a következő linken: <https://learningapps.org/watch?v=p9y2zw56k24>

3. Keresd a bekezdést! Az olvasmány mindegyik (7) bekezdéséből egy-egy cselekmény, fogalom, kifejezés kerül a tanulók elé a Learningapps által. Mindegyik kifejezéshez meg kell keresniük a bekezdést és be kell írniuk a bekezdés sorszámát az adott szövegmezőbe.

Megkeresendő részek, kifejezések:

- Szerencs (6. bekezdés)
- füst emelkedett az ég felé (2. bekezdés)
- Árpád lesz a fejedelem (5. bekezdés)
- megérkeztek az új földre (1. bekezdés)
- a főpap hálaáldozatot mutat be (3. bekezdés)

- a város a Munkács nevet kapta (7. bekezdés)
- elkezdtek a vár építését (4. bekezdés)

A feladat által fejlődik a tanulók figyelme.

A feladat elérhető a következő linken: <https://learningapps.org/watch?v=ptzts0u1a24>)

Zrínyi Ilona (Jókai Mór nyomán)

4. osztály

Olvasókönyv (Lator–Perduk, 2021), 84-85. oldal

A könyvben megjelenő feladatok tartalmazzák:

- annak a bekezdésnek az elolvasását, amelyikben megfogalmazódik, hogy Zrínyi Ilona gyermekeit veszély fenyegeti;
- annak a bekezdésnek az elolvasását, amelyik bizonyítja, hogy Zrínyi Ilona a vár megvédése érdekében mindenét feláldozta;
- elmondani, hogy az osztrákok hogyan foglalták el a várat;
- egy kérdést, melyre válaszolva ki kell fejteni, miért volt Zrínyi Ilonának nehéz dolga, amikor megtámadta a munkácsi várat Carpara;
- két olyan kérdést, melyben a tanulók saját elképzelésüket, véleményüket, fogalmazhatják meg azzal kapcsolatban, hogy mit gondolhatott Ilona, mikor a gyermekeitől megfosztották, illetve ha jártak a munkácsi várban, élményeiről számolhatnak be (Lator–Perduk, Perduk 2021).

A vers feldolgozásához az alábbi feladatokat dolgoztam ki:

1. Szókereső. Mely fogalmak jellemzik Zrínyi Ilonát? A tanulók mind nyomtatott, mind kivetített vagy online formában is megkaphatják a feladatot, melyben a hősnő 6 tulajdonságát (büszke, bátor, hazafi, önfeláldozó, hősies, hűséges) kell megkeresniük.

A feladat elérhető a következő linken: <https://learningapps.org/watch?v=p5k72jqva24>

2. Párosítsd! Indokold meg, miért mondhatjuk el ezeket a tulajdonságokat a hősnőről!

A feladat elérhető a következő linken: <https://learningapps.org/watch?v=pugfpwxe324>

3. Legyen ön is milliomos! I. rész

- 1) Mikor támadták meg a munkácsi várat? (1685)
- 2) Ki irányította a munkácsi vár védelmét? (Zrínyi Ilona)
- 3) Ki volt az első ellensége? (Caprara)
- 4) Caprara mivel harcolt a vár ellen? (bombával és árkokat ásott)
- 5) Melyik állítás igaz z i gyermekeiről? (1 lánya és 1 fia volt)
- 6) Hol adta el Zrínyi Ilona az ékszereit? (Lengyelország)

A feladat a következő linken érhető el: <https://learningapps.org/watch?v=plikw0bzk24>

3.1. Legyen ön is milliomos! II. rész

- 7) Hogy hívták a gyerekeket? (Julianka és Ferenc)
- 8) Ki ostromolta másodjára a várat? (Caraffa)
- 9) Kik voltak Absolon Dániel és Radics kapitány? (árulók)
- 10) Hogyan szerezte meg Caraffa a várat? (árulással)
- 11) Hová vitték Zrínyi Ilonát? (Bécs)
- 12) Minek nevelték a fiát, Ferencet? (szerzetes)

A tanulókat – létszámtól függően – 2-4 csoportra osztom. Minden kérdés után mindegyik csapat megmondja milyen választ írt le. Egy-egy kérdés teljesítését követően játékpénz által jutalmat kapnak a játékban meglévő értékek szerint, ha jó választ jegyeztek fel. A végén a csapatkapitányok az összegyűjtött összeget elosztják a csapattagok között.

A feladat a következő linken érhető el: <https://learningapps.org/watch?v=pyuw8phf524>

4. Tedd sorrendbe az eseményeket! A tanulóknak időrendi sorrendbe kell elhelyezniük az eseményeket az idővonalon.

- 1) 1685 – Caprara megtámadta a munkácsi várat
- 2) Zrínyi Ilona elutasította a vár megadását
- 3) Caprara bombákkal lövette a várat
- 4) Egy bomba Julianka asztala mellé esett
- 5) Zrínyi Ilona kiment a gyermekeit a veszélyből
- 6) A hősnő eladja ékszereit
- 7) Caprara felhagyott az ostrommal
- 8) Caraffa vette ostrom alá a várat
- 9) Árulók által a vár Caraffa kezébe került
- 10) Ilonát Bécsbe vitték
- 11) Ferencet szerzetesnek nevelték

A feladat a következő linken érhető el: <https://learningapps.org/watch?v=pqnshu8n524>

5. Keresztrejtvény. A keresztrejtvény betűhálója a munkácsi várral a háttérben jelenik meg a feladat megoldása során. Gondolkodásra és olvasásra készíti a tanulókat a feladat. Az olvasmányból, valamint az olvasmányhoz kapcsolódó szavak, melyeket a feladat tartalmaz a következők: haza, Carpara, Caraffa, Zrínyi Ilona, Ferenc, Julianna, szülőföld, bátorság, Munkács, Bécs, vár.

A feladat a következő linken érhető el: <https://learningapps.org/display?v=pq1h1kask24>)

A szabadulás (R. Várkonyi Ágnes nyomán)

4. osztály

Olvasókönyv (Lator–Perduk, 2021), 86-87. oldal

A könyvben megjelenő feladatok tartalmazzák:

- elmondani II.Rákóczi Ferenc életútját Munkácstól kezdődően a bécsújhelyi börtönig, illetve a börtönből való megszökésének történetét;
- a tanulók az adott kérdésekre válaszolva elmonhatják, ki és miért segített Rákóczinak a szökésben, milyen váratlan esemény történt a szökés napján, amikor elhagyta Rákóczi a várost, mi történt vele, illetve Lehmann kapitánnyal;
- ven-e valami a munkácsi várban, ami Zrínyi Ilona és Rákóczi Ferenc otlétére utal;
- a tanulók internet segítségével járjanak után a mécses, apród, dragonyos és spanyolfal szavak jelentésének (Lator–Perduk, Perduk 2021).

A vers feldolgozásához az alábbi feladatokat dolgoztam ki:

1. Kvíz. Az olvasmány tartalma alapján feltett kérdésekre kell helyesen válaszolni. A kérdések a mű részleteire is vonatkoznak, ezért komoly figyelmet igényel a mű olvasása/hallgatása.

A feladat a következő linken érhető el:

<https://www.okosdoboz.hu/ContentEditor/Content/4944>

2. Mi a helyes sorrend? Az olvasmány eseményei vannak felírva, de a sorrend nem az olvasottaknak megfelelő. Ezt kell a tanulóknak javítani.

A feladat a következő linken érhető el:

<https://www.okosdoboz.hu/ContentEditor/Content/4945>

3. Mi az igazság? A megadott állításokról el kell dönteni, hogy igaz vagy hamis. Amennyiben hamis a tanulók szóban közlik, hogy mi az igazság. Ha nem tudják eldönteni, hogy igaz vagy hamis, az olvasmány segítségével érvelhetnek döntésük mellett.

A feladat a következő linken érhető el:

<https://www.okosdoboz.hu/ContentEditor/Content/4947>

4. Sziromlevelek. A feladat az órai olvasmány felvezetéséhez alkalmas. Az elrejtett szó a szabadulás, mely a mű címét képezi. Arra is megkérhetjük a tanulókat, hogy először magánhangzókat mondjanak, azt követően mássalhangzókat.

A feladat a következő linken érhető el: <https://learningapps.org/display?v=pq8bdbaut24>

5. Keresd a hibát! Bizonyos szavakat – melyek az olvasmányban megtalálhatóak – mind helyes, mind helytelen formában megjelennek a feladatban. A tanulóknak el kell

dönteniük, hogy az adott szó helyesen van-e leírva. Ez alapján kell a megfelelő csoportba helyezni.

A feladat a következő linken érhető el:

<https://www.okosdoboz.hu/ContentEditor/Content/4946>

Megjegyzés, észrevétel: a feladatok egyik célja a bonyolultabb olvasmányok átláthatóbb feldolgozása, a figyelem felhívása az apróbb mozzanatok jelentőségére.

Rákóczi turulmadara (népmonda), A turulmadár

4. osztály

Olvasókönyv (Lator–Perduk, 2021), 88. oldal

A könyvben egyetlen kérdés fűződik az olvasmányhoz, mely alapján azt kell megválaszolni a tanulóknak, hogy a mondában megjelenő eseményekből melyik az, ami megtörténhet a valóságban, és melyik nem (Lator–Perduk, Perduk 2021).

A vers feldolgozásához az alábbi feladatokat dolgoztam ki:

1. Keresztrejtvény: A legendás madár

Gondolkodásra készíti a tanulókat. Több ismereti terület felelevenítésére is alkalmas.

Megfejtendő feladatok válasszal:

Kárpátalja leghosszabb folyója – Tisza

Síkság más szóval – puszta

... Ilona védte a munkácsi várat – Zrínyi

Gyorsan halad – fut

Zrínyi Ilona lánya – Julianna

Melyik nép építette a munkácsi várat? – magyar

Ütős hangszer – dob

Egyes esetekben hegyen álló erődítmény – vár

A megfejtés az óra témája: turulmadár

A feladat a következő linken érhető el: <https://learningapps.org/watch?v=pcrdcucnv24>

2. Pótold a hiányzó szavakat az olvasottak alapján!

Rákóczi egyik nagy csatáját Tiszabecs alatt vívta. Nehéz ütközet lehetett. Senkinek nem volt őrangyala, csak Rákóczinak. Feje fölött keringett a turulmadár. Amikor a labancok kiverték kezéből a kardot, őrangyala, a turulmadár karmaival kivájta az ellenség szemét és visszaadta kardját.

A feladat elérhető a következő linken:

<https://www.okosdoboz.hu/ContentEditor/Content/4785>

3. Kvíz. Az olvasmányokhoz kapcsolódó kérdésekhez a megfelelő választ kell kiválasztani.

A feladat a következő linken érhető el:

<https://www.okosdoboz.hu/ContentEditor/Content/4940>)

Március 15-e és Petőfi (Krúdi Gyula nyomán)

4. osztály

Olvasókönyv (Lator–Perduk, 2021), 89 - 91. oldal

A könyvben megjelenő feladatok tartalmazzák:

- olyan kérdéseket, melyekre válaszolva ki kell fejteni, milyen jelentősége van a magyarok számára a március 15-i ünnepségnek, mire emlékezünk ekkor; az olvasmány szerint az öreg honvédek hogyan készülnek erre az ünnepre, mire kíváncsi a kisfiú, Gyurka; a honvéd mit mesél az egykori március 15-éről, milyennek látta Petőfit; az emberek mitől voltak lelkesek;

- a márciusi ifjak megkeresését a szövegben; az interneten utánnézni a ribilió, kirukkol, jurátus szavak jelentésének (Lator–Perduk, Perduk 2021).

A vers feldolgozásához az alábbi feladatokat dolgoztam ki:

1. Mi a megoldás? Az adott feladatban az olvasmányra vonatkozó kérdések vannak. Ezekre kell választ adni, melyet a megadott helyre kell beírni.

A feladat elérhető a következő linken: <https://learningapps.org/display?v=pbjdgvb0j24>

2. Milyen volt Petőfi és Jókai? A két költő tulajdonságai az olvasmányhoz kapcsolódnak, vagyis a műben szereplő leírás szerint kell az adott személyekre vonatkozó szavakat beilleszteni a kihagyott helyekre. Ez felhívja a tanulók figyelmét az olvasmány bizonyos részleteire.

A feladat elérhető a következő linken:

<https://www.okosdoboz.hu/ContentEditor/Content/4948>

3. Legyél művész! Rajzold le Petőfit, amint a Múzeum előtti lépcsőn áll olvasva a *Nemzeti dalt!*

4. Mond más szóval! Az adott irodalmi alkotásban megjelenő egyes szavakat, kifejezéseket kell párosítani azok jelentésével. A feladat megoldása során fejlődik a tanulók szókinccse.

A feladat elérhető a következő linken:

<https://www.okosdoboz.hu/ContentEditor/Content/4951>

Megjegyzés, észrevétel: A feladatok megoldása során a tanulók megmutathatják egyéniségüket, tehetségüket, fejlődhet a szókinccsük, figyelmük.

Petőfi Sándor: *Nemzeti dal*

4. osztály

Olvasókönyv (Lator–Perduk, 2021), 92 - 93. oldal

A könyvben megjelenő feladatok tartalmazzák:

- kifejtetni, mi lehetett Petőfi Sándor szándéka a *Nemzeti dallal*; megkeresni melyik sorokat mondta a tömeg a költővel együtt; mit jelképezhet a versben a lánc és a kard; mely versszakokban említi a múltat, jelent és a jövőt; mit értünk a negyedik versszak 3-4. sorai alatt;
- a vers megtanulását (Lator–Perduk, Perduk 2021).

A vers feldolgozásához az alábbi feladatokat dolgoztam ki:

1. Olvassunk együtt! A vers olvastatása a tanulókkal:

- hat tanuló (mivel 6 versszak van) egy-egy versszakot olvas, de a versszak utolsó négy sorát – az ismétlődő részt – mindenki egyszerre olvassa;
- mindenki egy sort olvas, de azt a részt, mely minden versszakban ismétlődik, mindenki egyszerre olvassa;

2. Folytasd a sort! A tanító felolvas egy sort a versből a tanulók meg kell találják, amit kéznyújtással jeleznek és a legügyesebb tanuló kap szót. Következő lépésként viszont már ugyanazt a tanulót nem választjuk, hogy más tanulóknak is legyen esélyük résztvenni a feladatban.

3. Keresd a szavak szinonímáit! A versben megjelenő egyes szavakat kell a tanulóknak azok szinonímáival párosítani. A feladat célja részben a szókincs bővítése, részben a figyelem felhívása a mű jellegzetes szavaira.

A feladat a következő linken érhető el:

<https://www.okosdoboz.hu/ContentEditor/Content/4929>

4. Hol van a kincs? A feladatban 6 csoport van. Mindegyik egy-egy versszakot jelöl. A puzzle részein feltüntetett szavak egy-egy versszakban vannak. Aszernit kell csoportba sorolni a szavakat, hogy a vers melyik versszakában olvashatóak.

A feladat a következő linken érhető el: <https://learningapps.org/watch?v=pt9zxrqdn24>

5. Keresd a rímet! Mindegyik szónak meg kell keresni a vers szerint rímelő párját. Ezzel gyakorolják a rímkeresést és az olvasást. A feladatot mind egyénileg, mind csoportban elvégezhetik a tanulók. Egyénileg akkor valósítható meg, ha minden tanuló rendelkezik megfelelő eszközzel. Amennyiben csoportosan dolgoznak, vagy csoportonként van egy eszköz vagy ki van vetítve a feladat, s a csapatok kéznyújtással jelzik, ha találtak egy szópárt, melyet a csapat egy tagja párosít szükség esetén a tanító segítségével.

A feladat a következő linken érhető el: <https://learningapps.org/watch?v=p7y2qu2k524>

Megjegyzés, észrevétel: A vers feldolgozása által bővíthet a tanulók szókincse, fejlődhet a figyelme, nem utolsó sorban élvezhetik a tevékenységet

Petőfi halála (Illyés Gyula nyomán)

4. osztály

Olvasókönyv (Lator–Perduk, 2021), 94 - 95. oldal

A könyvben megjelenő feladatok tartalmazzák:

- válaszok megfogalmazását, melyeknek tartalmazniuk kell, hogyan került Petőfi a csataterre; az ütközet elején mivel foglalkozott, mit mondhatunk el a csata ideje alatti magatartásáról; hol tartózkodott amikor elkezdődött az orosz támadás; mikor kezdett a csatateréről menekülni;
- a tanulók véleményének, gondolatainak kifejtését arról, hogy megmenekült volna-e a költő, ha a faluban marad; milyen érzések lehettek benne, mikor szembesült azzal, hogy az hamarosan utóléri; mi lehetett a bizonyítéka annak, hogy a fejéregyházi forrásnál halt meg (Lator–Perduk, Perduk 2021).

A vers feldolgozásához az alábbi feladatokat dolgoztam ki:

1. Tedd sorrendbe az eseményeket! Az olvasmányban megjelenő részeket kell megfelelő sorrendbe helyezni. A feladatot a tanulók mind egyénileg, mind a tanító vezetésével elvégezhetik. Utóbbi esetben az első tanulónak az olvasmány első részletét kell megkeresnie és az első helyre helyezni, a második tanuló arra kell, hogy emlékezzen, melyik a következő részlete a műnek. Mind az olvasmány rögzítésére, mind tudásmérés céljából alkalmazható.

A feladat a következő linken érhető el:

<https://www.okosdoboz.hu/ContentEditor/Content/4936>

2. Szövegkiegészítés. Az olvasmányból kiragadott részletek kulcsszavait kell bepótolni a megfelelő helyre. A feladat fejleszti a tanulók figyelmét, pontosságot, odafigyelést igényel.

A feladat a következő linken érhető el:

<https://www.okosdoboz.hu/ContentEditor/Content/4938>

3. Ki az? Az olvasmányban megjelenő három személyre – Petőfi Sándor, Bem tábornok és az orvos – vonatkozó állításokat kell csoportosítani attól függően, hogy ki mondta a leírtakat vagy végezte az adott cselekvést. Lehetőség szerint a tanulókat feloszthatjuk három csoportra.

A feladat a következő linken érhető el:

<https://www.okosdoboz.hu/ContentEditor/Content/4937>

4. Mi az igazság? A megadott állításokról el kell dönteni, hogy igaz vagy hamis. A feladat megoldás során gyakorolható az „egészséges” vitatkozás, érvelés, a véleménykülönbségekből adódó viták megfelelő kezelése.

A feladat a következő linken érhető el:

<https://www.okosdoboz.hu/ContentEditor/Content/4939>

Megjegyzés, észrevétel: fontos, hogy a tanulók odafigyeljenek az olvasmány részleteire. A feladatok megoldása során figyelmet kapnak a jelentéktelennek tűnő részletei is az olvasmánynak.

Petőfi Sándor: *Csatadal*

4. osztály

Olvasókönyv (Lator–Perduk, 2021), 96. oldal.

A könyvben megjelenő feladatok tartalmazzák:

- a vers legfontosabb szavának, valamint a zászlóra írt szónak a megkeresését; a harmadik versszakban hogyan bátorít és az utolsó versszakban mire figyelmeztet a költő; a vers ritmusa milyen hangszerre emlékeztet (Lator–Perduk, Perduk 2021).

A vers feldolgozásához az alábbi feladatokat dolgoztam ki:

1. Kapcsolatok. A feladatban képek vannak, melyek valamilyen formában jelen vannak a versben. A szövegmezőbe a tanulók olyan szót kell, hogy beírjanak, mely kifejezetten a képhez kapcsolódik (nem azt, amit a képen látnak). Cél a figyelem felkeltése a vers kifejezései közötti összefüggésekre.

A feladat a következő linken érhető el: <https://learningapps.org/watch?v=p11z0eb5j24>

2. Sorakoztató. A vers egy-egy sora egy-egy részét képezi a feladatnak. Ezeket a részeket (verssorokat) kell a versnek megfelelő sorrendben elhelyezni az adott egyenesen. Az első tanuló az első sort, a második a második sort kell, hogy megtalálja. Ez így halad a végéig. Először lehet könyv segítségével végezni a feladatot, majd könyv segítsége nélkül is kipróbálható. Memóriajátékként is működik. A tanulók segítségére lehet, ha minden sorból megjegyeznek egy-egy kulcsszót, akár a versnek megfelelő sorrendben.

A feladat a következő linken érhető el: <https://learningapps.org/watch?v=pjkonp2nt24>

3. Rímek. A feladatban a vers egy-egy sorának utolsó szava van írva, melyhez a tanulóknak meg kell keresniük a hozzá tartozó rímelő szót a versből. Ezt kell beírni a megadott helyre.

A feladat a következő linken érhető el: <https://learningapps.org/display?v=pnuyf72m324>

4. Láncszemek. A vers első és második sorát egy-egy tanuló olvassa, a harmadik sort (Előre!) mindkette egyszerre. A harmadik és negyedik sort két másik tanuló, az ötödik sor pedig mind a négyen egyszerre. Így halad tovább a vers végéig. A végén az utolsó sort már tizenhaton fogják kimondani. Létszámtól függően ezt lehet felezni: egy tanuló két sort olvas egy alkalommal. Másik változat: Az egyik tanuló a sor első felét olvassa, egy másik tanuló a sor második felét. A kétsoronként ismétlődő kulcsszót/kulcsmondatot („Előre!”) egy harmadik tanuló. A feladat által megvalósítható a csapatmunka és a figyelem fejlesztése.

ÖSSZEFOGLALÁS

A család mellett az iskolának is feladata a szülőföld iránti tiszteletnek, szeretetnek a formálása, amit már alsó osztályokban el kell kezdenünk, hisz az identitás formálódására ez is befolyással van. A valahova való tartozás megalapozza az identitást is.

Szakedolgozatomban első részében dokumentumelemzéssel azt vizsgáltam meg, hogy milyen formában járul hozzá a Magyarországon használt Nemzeti alaptanterv és az Ukrajnában alkalmazott Elemi iskola állami szabványa az identitás, szülőföld iránti szeretet formálásához, illetve ezek milyen tantárgyak keretében valósulnak meg. Áttekintettem, a kerettantervek milyen témaköröket, célokat írnak elő a más kultúrákkal való együttélésre, azok tiszteletére.

A munka második fejezete tartalmazza a szakirodalom feldolgozása alapján az identitás fogalmának meghatározását, kialakulásának kezdetét és az azt befolyásoló tényezőket, jelentőségét az ember életében, valamint az irodalom szerepét ebben a folyamatban.

A harmadik fejezet részét képezi az IKT eszközök a szépirodalmi szövegek tanításában betöltött szerepének és jelentőségének kifejtése. A fejezet további részei azokat a nagyobb részt interaktív játékos feladatokat tartalmazza, melyet a szülőföld iránti szeretet formálásához kapcsolódó 4. osztályos olvasókönyv 14 irodalmi olvasmányához készítettem. A feladványokat a WordWall, Okosdoboz és LearningApps felületeken hoztam létre. Található közöttük keresztrejtvény, kvíz, szövegkiegészítés, szinoníma és rím keresésére irányuló, alkotói feladat (illusztráció készítés), szó és fogalom keresése stb. A feladatok célja a modern kor eszközeivel érdekesebbé tenni a tanulók számára az olvasás órákat, hogy ezáltal is közelebb kerüljenek az irodalom világához, ezen keresztül szülőföldjükhöz.

РЕЗЮМЕ

Важливо займатися ще в молодших класах формуванням любові до Батьківщини. Формування ідентичності людини починається в дитинстві, коли ще вивчає рідну мову. Основою ідентичності є належність до чогось.

У першому розділі пояснили в якій формі сприяє угорський Національний базовий навчальний план та Державний стандарт початкової освіти у формуванні любові до рідного краю, а також в яких предметах реалізується. Ми переглянули, які змістові лінії та їх мета ставить до спільного життя з іншими культурами та поваги до них.

В другому розділі кваліфікаційної роботи є означення ідентичність, від яких факторів залежить, яка роль літератури в цьому процесі.

В третьому розділі написано роль засобів ІКТ у вивченні художніх текстів. В зазначеному обсязі розділу є 14 літературних читань з підручника 4 класу. До них належать інтерактивні ігрові завдання, які пов'язані з формуванням любові до рідного краю. У створюванні завдань я використовувала Wordwall, LearningApps і Okosdoboz. Серед завдань є різні. Таким чином метою створення є: зробити уроки читання цікавішим для учнів.

HIVATKOZOTT IRODALOM

Alabán F. (2016): *A kulturális identitás metamorfózisai*. Selye János Egyetem Tanárképző Kar, Komárom.

Baksa B. (2020): *Útmutató a Hon- és népismeret tantárgy tanításához*.

<https://www.oktatas2030.hu/wp-content/uploads/2020/10/utmutato-a-hon-es-nepismeret-tantargy-tanitasahoz.pdf>

Letöltés dátuma: 2024. április 8.

Bíró P. (2014): *Az infokommunikációs technológia hatásának elemzése az oktatásban*. Debreceni Egyetem, Debrecen.

Dömötör T. (é.n.): *Magyar néprajzi lexikon*

<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-neprajzi-lexikon-71DCC/h-7297A/hiedelemmonda-72B2A/>

Letöltés dátuma: 2024. május 7.

Görömbei A. (2007): *Az irodalom szerepe a magyar nemzeti tudat alakításában*. In: Fórum Társadalomtudományi Szemle, 2007/3.

Hires – László K. (2010): „Az öreg fát már nagyon nehéz kivágni”. *A nemzeti és lokális identitás faktorai az ezredfordulón a kárpátaljai magyar közösségben*. PoliPrint Kft., Ungvár.

H. Molnár E. (2016): *A szövegfeldolgozás elmélete és gyakorlata alsó tagozaton*. Szegedi Tudományegyetem, Szeged.

Kelecsényi L. – Kelecsényiné Molnár K. – Oláh T. – Osztovcics Sz. – Petz Gy. – Studinger Józsefné – Szentesné Péter O. – Turcsányi M. (é.n.): *Kulturális Enciklopédia – Fazekas Project*.

<http://enciklopedia.fazekas.hu/mufaj/Lira.htm>

Letöltés dátuma: 2024. május 7.

Konrád Á. (2008): *A gyermekek aktivitására, kreativitására épülő versfeldolgozás*.

<https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=127>

Látogatás ideje: 2024. április 24.

Kovács I. K. – Kovács K. (2017): *A nemzeti identitás alakulása székely kisiskolás gyerekeknél. A történelem és kultúraismeret mint ágens a nemzeti identitás alakulásában*.

In: *Gyermeknevelés – online tudományos folyóirat*, 2017/3.

<https://ojs.elte.hu/gyermekneveles/article/view/542/442>

Letöltés dátuma: 2024. április 8.

Körösne Mikis M. (2009): *IKT az oktatás kezdő szakaszában.*

<https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/gyermekinformatika/ikt-oktatas-kezdo>

Lakatosné Török E. (2010): *Az innováció értelmezése az oktatásban az információs és kommunikációs technológia vonatkozásában.* In: *Iskolakultúra*, 2010/1.

Letöltés dátuma: 2023. november 31.

Lator – Perduk I. – Perduk J. – Szerhijcsuk J. (2019): *Magyar nyelv és olvasókönyv II.rész.* Szvit Kiadó, Lviv.

Lator – Perduk I. – Perduk J. (2020): *Magyar nyelv és olvasókönyv II.rész.* Szvit Kiadó, Lviv.

Lator – Perduk I. – Perduk J. (2021): *Magyar nyelv és olvasókönyv II.rész.* Szvit Kiadó, Lviv.

Mucsi G. (2018): *A ritmikai készségek fejlődése 12 éves korig.* In: *Gyermeknevelés*, 6. évfolyam, 2. szám.

Nagy J. (1993): *Anyanyelvi tantárgypedagógia.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

N. Császi I. – Kóródi B. (2014): *Az olvasástechnika és a szövegértés együttes fejlesztése.* In: Bosányi É. – Farkas A. – Jordánné Tóth M. – Kóródi B. – N. Császi I. – Pirisi A. (szerk): *Tanítói kézikönyv. Magyar nyelv és irodalom (2. évfolyam). Olvasás.* Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet. 18–28.

Nemzeti alaptanterv (2020): *Kerettanterv az általános iskola 1-4. évfolyama számára.*

https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_alt_isk_1_4_evf

Letöltés dátuma: 2024. február 3.

Sárosi M. (2008): *Drámajátékok a versfeldolgozó órákon a II-IV. osztályban.* In: *Magiszter pedagógusok szakmai-módszertani folyóirata*, 6.évf. 3-4. sz. (2008. ősz-tél).

http://epa.niif.hu/03900/03976/00041/pdf/EPA03976_magiszter_2008_03-04_07.pdf

Sulinet Tudásbázis (é.n. a): *A költői képek.*

Látogatás ideje: 2024. május 1.

<https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/magyar-nyelv-es-irodalom/magyar-nyelv/magyar-nyelv/a-lexemak-stilisztikai-szerepe/a-koltoi-kepek>

Látogatás ideje: 2024. május 1.

Sulinet Tudásbázis (é.n. b): *A költői képek fajtái.*

<https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/magyar-nyelv-es-irodalom/magyar-nyelv/magyar-nyelv/a-lexemak-stilisztikai-szerepe/a-koltoi-kepek-fajtai>

Látogatás ideje: 2024. május 1.

Sulinet Tudásbázis (é.n. c): *Népköltészeti műfajok – monda*

<https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/magyar-nyelv-es-irodalom/irodalom/irodalom-10-osztaly/nepkolteszeti-mufajai/nepkolteszeti-mufajok-monda>

Letöltés ideje: 2024. május 3

Sulinet Tudásbázis (é.n. d): *Népköltészeti műfajok – mese*

<https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/magyar-nyelv-es-irodalom/irodalom/irodalom-10-osztaly/nepkolteszeti-mufajai/nepkolteszeti-mufajok-mese>

Letöltés dátuma: 2024. május 3.

Sulinet Tudásbázis (é.n. e): *Műmese*

<https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/magyar-nyelv-es-irodalom/irodalom/irodalom-5-osztaly/a-mese-fajtai/mumese>

Letöltés dátuma: 2024. május 7.

Ukrajna Miniszteri Kabinete (Кабінет Міністрів України) (2019): *Постанова від 24 липня 2019 р № 688 Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти.*

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>

Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma (Міністерства освіти і науки України) (2022 a): *Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б.*

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Shyyan.pdf>

Letöltés dátuma: 2024. január 19.

Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma (Міністерство освіти і науки) (2022 b): *Мовно-літературна галузь. Мови корінних народів та національних меншин України у закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами корінних народів, національних меншин. Навчальна програма з угорської мови (складник типової освітньої програми) для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти з угорською мовою навчання*

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Movy.korinnykh.narodiv.ta.nats.menshyn.Ukrayiny/03/22-%20ugorska-mova-1-2.kl-z-navch-ugorskoyu-movoyu.pdf>

Letöltés dátuma: 2024. május 9.

Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma (Міністерство освіти і науки) (2022 c): *Мовно-літературна галузь. Мови корінних народів та національних меншин України у закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами корінних народів, національних меншин. Навчальна програма з угорської мови (складник типової*

освітньої програми) для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти з угорською мовою навчання

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Movy.korinnykh.narodiv.ta.nats.menshyn.Ukrayiny/03/23-ugorska-mova-3-4.kl-z-navch-ugorskoyu-movoyu.pdf>

Letöltés dátuma: 2024. május 9.

5/2020. (I.31) Kormány rendelet (2020): *A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012.(VI.4.) Kormány rendelet módosításáról.* In: Magyar közlöny, 2020/17.

1. feladat

- A versnek mely sora(i) illik a képhez? Válaszd ki és írd oda a sorhoz a megfelelő számot!

1.

4. ábra *Szülföldemen* c. vers tanítása, 1. feladat

5. ábra Madár az ágak között

Forrás: <https://www.pecsma.hu/zoldzona/ma-van-a-madarak-es-fak-napja-a-pecsiek-igy-vigyaznak-a-tollas-kisallatokra/>

Letöltés dátuma: 2023.05.17.

2.

3.

6. ábra Dajka gyermekkel

Forrás: https://semmelweismuseum.blog.hu/2020/04/15/a_dajkak_es_a_fertozo_betegsegek

Letöltés dátuma: 2023.05.17.

7. ábra Nádparipa

Forrás: <https://www.sutori.com/en/story/petofi-sandor-szulofoldemen--U9GNE6Gn5tRKZtBEL16M3qCR>

Letöltés dátuma: 2023.05.17.

4.

8. ábra Sárga cserebogár

Forrás: <https://agroforum.hu/szaktanacsadas-kerdesek/milyen-cserebogar-rajzasa-van-most/>

Letöltés dátuma: 2023.05.17.

5.

9. ábra Az Alföld

Forrás: <https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/szakkepzes/mezogazdasag/a-mezogazdasagi-termeles-fobb-okologiai-tenyezoi/az-i-agroklimatologiai-fokozet-alfold-es-a-mezofold/alfold-es-mezofold-agroklimatologiai-korzetek>

Letöltés dátuma: 2023.05.17.

6.

10. ábra Fűzfasíp

Forrás:<https://prezi.com/p/d4mvu11sgusc/fuzfasip-keszítése/>

Letöltés dátuma: 2023.05.17.

7.

11. ábra Méh a virágon (Saját forrás)

2. Feladat

Párosítsd a rímelő szavakat, szókapcsolatokat!

nádaparipán	mézet
lettem újra	inni kíván
ajkán	ágakon
emléket	dajkám
gondolatom	fűzfasípot fújva

12. ábra *Szülőföldemen* c. vers tanítása, 2. feladat

3. feladat

A vers egyes szavainak betűi összekeveredtek. Írd le helyesen a szavakat!

ráeregbocs	cserebogár	jakad
	aripapánd	dajka
fafűpísz	nádaparipa	sárgóna
fűzfasíp		rónaság
	táreby	mélek
betyár		emlék

13. ábra *Szülőföldemen* c. vers tanítása, 4. feladat (megoldással)

4. Feladat

Döntsd el az állításról a vers alapján, hogy igaz vagy hamis!

- Petőfi szülőföldje az alföld.
- Mindig itt élt, soha nem volt sehová.
- Nem akart találkozni régi barátaival.
- Gondolatai a gyerekkorába viszik vissza.
- Egy verssor minden versszakban ismétlődik.
- A vers végén édesanyja az ölébe veszi és altatót énekel.

14. ábra *Szülőföldemen* c. vers tanítása, 4. feladat

5. Feladat

Párosítsd a vers szavait a megfelelő szavakkal!

meglett	síkság
szilaj	megy
mék	ítató
rónaság	volna
vón	vad
vályú	felőtt

15. ábra *Szülőföldemen* c. vers tanítása, 5. feladat (megoldással)

B	R	B	Y	G	Y	E	R	M	E	K	E
E	Ó	Ó	V	Ü	O	L	Ú	S	M	Ü	T
T	T	E	N	N	D	N	M	Á	L	D	A
Y	D	T	E	A	S	Z	D	J	É	B	E
Á	S	Ö	L	T	S	J	Ó	O	K	G	F
R	N	U	F	Ö	R	Á	Y	K	L	E	A
C	S	E	R	E	B	O	G	Á	P	A	L
Á	S	Z	Ü	L	Ő	F	Ö	L	D	R	T
T	N	T	R	C	M	B	P	F	A	E	A
K	Ó	H	E	S	Z	I	L	A	J	T	T
J	T	I	S	A	D	V	K	L	K	R	Ó
L	A	M	L	O	V	A	S	G	A	U	L

16. ábra Betűháló (WordWall)

17. ábra Síkság

Forrás: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Alf%C3%B6ld>

Letöltés dátuma: 2023.november 25.

18. ábra Gólya

Forrás: <https://wmn.hu/wmn-life/48783-100-golyabol-20-meg-az-első-honapot-sem-eri-meg-egy-madarmento-hazaspar-tortenete->

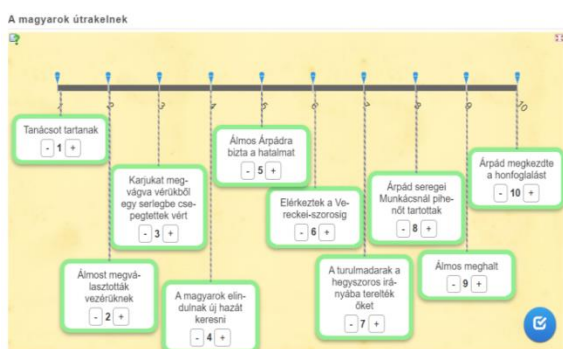
Letöltés dátuma: 2023. november 25.

19. ábra V alakban repülő darvak

Forrás: <https://www.bokortanya.hu/szantok-madarai/daru>

Letöltés dátuma: 2023. november 25.

20. ábra A magyarok útra kelnek, 2.feladat

Звіт про перевірку схожості тексту Oxsico

Назва документа:

Bacsi_Boglárka-Katalin_BA_tanítói_szak_szakdolgozat.pdf

Ким подано:

Greba Ildikó

Дата перевірки:

2024-05-29 14:17:20

Дата звіту:

2024-05-29 14:27:36

Ким перевірено:

I + U + DB + P + DOI

Кількість сторінок:

51

Кількість слів:

12211

Схожість 4%	Збіг: 47 джерела	Вилучено: 0 джерела
Інтернет: 12 джерела	DOI: 0 джерела	База даних: 0 джерела
Перефразовування 1%	Кількість: 36 джерела	Перефразовано: 300 слова
Цитування 23%	Цитування: 174	Всього використано слів: 5119
Включення 0%	Кількість: 2 включення	Всього використано слів: 20
Питання 0%	Замінені символи: 0	Інший сценарій: 2 слова